

In dit nummer:

- 363 Een eigen weg (2)
A.M. van Leeuwen
- 364 Schaamte (2)
F. Gerkema
- 366 De orde van Melchizedek
A. Troost
- 369 Een herder, een kudde
H. Algra
- 371 „De eenheid van de gelovigen
is een gegeven”
Eibert Messelink
- 372 Hoe gereformeerd is K.Schilder
J. Bouma
- 374 Open Doors bestaat 40 jaar
P.J. van Kampen

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

New Age in de Bijenkorf

andere leefwijze. U vindt ze bij de Bijenkorf boekhandel.”

Vervolgens wordt de lezer twee bladzijden lang geconfronteerd met bovengenoemde gereedschappen en boekwerkjes met weidse titels als: "De verborgen taal van de droom", en: "De Tao van het lichaam, een moderne praktische benadering van een eeuwenoude levenswijze" en: "De kracht van het mededogen."

dan gelijk zo wervend en pretentieuze: "inspiratie tot een andere leefwijze (...) ingrijpende veranderingen zijn mogelijk."

Dit heil is echter niet universeel. Want de aangeboden zaligheid is alleen

Geen goedkope genade dus

voor rijke mensen weggelegd. Een pakje Tarotkaarten kost al gauw f 55,-. En het 'Tibetaanse boek van leven en sterven' bijna f 60,-. Geen goedkope genade dus.

De Bijenkorf staat niet alleen. Ook Philips is met een wereldwijde reclamecampagne begonnen met als slogan: "We make a better world". Een weinig bescheiden opstelling van een fabrikant, die met scheerapparaten en gloeilampen z'n geld verdient.

Het wachten is nu nog op een feestweek van de HEMA, vol aanbiedingen uit de Islam onder het motto: "leer de rijke levenswijze van uw allochtone plaatsgenoten kennen!" En Vroom en Dreesmann kan dan natuurlijk niet achterblijven. Misschien een christelijke boekenspecial: "word Vroom met Dreesmann". Grootwinkelbedrijven moeten niet proberen hun klanten te bekeeren. En een betere wereld hoeven ze ook niet te beloven. Gewoon goeie spullen verkopen.

P. Kurpershoek, Hoofddorp

'S teeds meer mensen zoeken naar een nieuwe kijk op de wereld, op de samenleving en op zichzelf. Wat is de kwaliteit van ons bestaan en wie zijn we eigenlijk? Vragen die aanzetten tot zelfonderzoek. We staan aan de rand van een nieuw millennium en ingrijpende veranderingen zijn mogelijk. Woorden uit een evangelisatietractaatje? Citaat uit een folder van Jehova's getuigen misschien? Nee, deze zinnen staan te lezen in het najaarsmagazine van warenhuis de Bijenkorf. Zo gaat het verder: "ingrijpende veranderingen zijn mogelijk. Dat verklaart de belangstelling voor de New Age-stromingen. De verkenningen in de New Age-ideeën beginnen vaak met een goed boek. Maar er zijn ook toepassingen zoals tarotkaarten, pendels en meridiaankogels die een aanzet geven tot inspiratie en een

Wervend en pretentieuze

Wat beweegt de Bijenkorf om op deze manier klanten te trekken? Geld verdienen natuurlijk. Maar dan zou je toch een wat terughoudender tekst verwachten. Min of meer neutraal inspelend op de kennelijke behoefte aan New Age-lectuur.

Dat zou ook niet nieuw zijn. In New Age gespecialiseerde boekwinkeltjes schieten als paddestoelen uit de grond. Dat een groot warenhuis als de Bijenkorf zich op het levensbeschouwelijke pad begeeft is wel nieuw. En

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Prof.mr.dr. J.J. Oostenbrink
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: 05130-27036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 63 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op gerecycled papier.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: telefoon 05130-20476; telefax: 05130-27036.

- 23 sept. Voorgezette Landelijke Vergadering Apeldoorn (AKS)
28 okt. Centrale Diaconale Conferentie te Amersfoort; onderwerp: Hulp aan de vreemdeling/asielzoeker
8 nov. SEV-najaarsvergadering, Jeruzalemerk, Utrecht
11 nov. Landelijke ouderlingenconferentie te Utrecht; inl.: tel. 010-4514499
18 nov. Zendingsnajaarsvergadering Leerdam met samenwerkende kerken
18 nov. Regionale Ontmoetingsdag CG-NG in het Noorden des lands te Groningen; 15.00 uur; inl.: tel. 050-262033

1996

- 13 april Ontmoetingsdag Ned. Geref. Kerken te Barneveld; inl.: J.A.D. Schenkel, tel. 05202-20128 (per 10 okt.: 038-3320128)

In de eerstkomende nummers (o.a.)

G. v.d. Brink, Schuldig lijden en de dienst der barmhartigheid
M. Vrijmoeth-de Jong, Kind op maandag op de basisschool
B. Wielenga, Zending: worden wij er beter van?

Ontvangen boeken

Dr. P. Veldhuizen,

God en mens onderweg:

Hoofdmomenten uit de theologische geschied-
beschouwing van Klaas Schilder
399 blz., f 49,95 ISBN 9050305733
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

Ds. C. Vonk,

De Heidelberger Catechismus;

deel 7, zondag 19, 20 en 21.
26 blz., f 3,- Uitg. A.C. de Vries,
Graaf Florisstr. 53, 3117 PJ Schiedam

Herman Veenhof,

Srebrenica;

Oorlogsdagboek van Piet Hein Both.
112 blz., f 19,75 ISBN 9055600679
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Dr. W. ter Horst,

Wijs me de weg!

Mogelijkheden voor een christelijke opvoeding in een post-christelijke samenleving.
136 blz., f 29,50 ISBN 9024222877
Uitg. Kok, Kampen

Ds. J.H. Velema,

Wat zit erachter?

Onderscheiding der geesten.
112 blz., f 22,50 ISBN 9060648587
Uitg. Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

M.R. van den Berg,

Via Dolorosa.

Overwegingen bij Jezus' lijdensweg.
104 blz., f 18,90 ISBN 9060648595
Uitg. Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

Dr. J.J.C. Dee,

K. Schilder - oecumenicus;

K. Schilder over 'het kerkelijk vraagstuk'.
288 blz., f 42,50 ISBN 9060475380
Uitg. Oosterbaan & Le Cointre, Goes

Drs. A.G. Knevel (red.),

Levend door Uw wegen.

104 blz., f 19,90 ISBN 9029712511
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Jan Kees Bakker,

Drugs, gokken, alcohol en roken.

Een gids voor ouders.
128 blz., f 17,50 ISBN 9024223369
Uitg. Kok, Kampen

Jerry Bridges,

Vertrouwen.

Bouwen op God, ook in tegenspoed en verdriet.
207 blz., f 26,95 ISBN 9063182058
Uitg. Navigator Boeken, Driebergen

Thilly Kuiper,

Verder naar toen.

Persoonlijke ervaringen met een bewoonster van een verpleeghuis.
108 blz., f 22,50 ISBN 9024264839
Uitg. Kok, Kampen

Malcolm Day,

De wereld van de bijbel.

78 blz., f 24,90 ISBN 9024223105
Uitg. Kok, Kampen

Meint R. van den Berg,

Klein Bestiarium;

levenslessen uit de dierenwereld.
60 blz., f 14,90 ISBN 9029712910
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Henk Binnendijk,

Fifty-fifty.

205 blz., f 24,90 ISBN 9029712457
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m. Evangelische Omroep, Hilversum

Een eigen weg (2)

Verstandiger ben ik dan al mijn leermeesters,
want uw getuigenissen zijn mijn overdenking.
Ik heb meer inzicht dan mensen met veel ervaring,
want ik bewaar uw bevelen.

Ps 119:99-100

A.M. van Leeuwen, Dronten

Het is onmiskenbaar de stem van een jongere die we horen in de bovenstaande verzen. Een jongere die zijn zelfstandigheid dankt aan het overwegen en bewaren van Gods geboden. Die zo zijn eigen weg vindt. Een merkwaardige link voor moderne oren. Is niet het terugvallen op regels die een ander heeft gegeven een teken van onvolwassenheid? Toch is dat nu net een van de verrassingen van het geloof in Christus: dat een mens verlost wordt tot een bewuste keuze voor de gehoorzaamheid.

De eigen weg van Samuël

In dit verband eerst iets over Samuël. Hij heeft al heel jong zijn eigen weg moeten zoeken. Als jongetje staat zijn moeder hem af aan de HERE. Al haar goede bedoelingen ten spijt betekent dat echter dat Samuël op heel jonge leeftijd al in een verkeerd milieu verzeild raakt. Hij wordt de pupil van de priester Eli. Die vervulde in Israël de taak van richter. Maar echte leiding gaat van hem niet uit. En als 'voorbeeld-figuren' heeft Samuël de twee zonen van Eli, die als priesters het offer van de HERE geringachtten en die sliepen – het was een publiek geheim – bij de vrouwen die dienst deden bij de ingang van de tabernakel.

Toch staat er: "Samuël groeide op bij de HERE" (1 Sam 2,21). Dat is meer dan een plaatsaanduiding. In weerwil van wat zijn ogen zagen en ondanks de teleurstelling over de toestanden rond de tabernakel, heeft hij daar in Silo toch geleefd onder de vleugelen van de Allerhoogste.

Daar is hij gevormd tot de richter en profeet die hij later zou worden. Daar nam hij toe in aanzien en in gunst, zowel bij de HERE als bij de mensen. Omdat Samuël wandelde met God, was hij verstandiger dan zijn leer-

meester Eli en had hij meer inzicht dan Hofni en Pinehas, die priesters met al hun ervaring.

De meerderheid in het kwade niet volgen

Wie Gods geboden bewaart, wordt niet een doorsnee-figuur, maar vindt een eigen weg. Dat is de belofte. Ik zal daar twee voorbeelden van geven, een uit het Oude en een uit het Nieuwe Testament.

Het eerste is te vinden in Exodus 23:2 Ge zult de meerderheid in het kwade niet volgen,

noch in een rechtszaak getuigenis afleggen met de meerderheid mee, om het recht te buigen. Ouderen denken bij dit gebod niet ten onrechte aan jongeren, die er in de groep bij willen horen. Die daarom gevoelig zijn voor de druk die een meerderheid op ze uitoefent. Als diezelfde volwassenen zich maar goed realiseren, dat dit gebod evengoed waarschuwt voor iets wat bij uitstek een valkuil is voor mensen met veel ervaring. Ervaring kan maar zo een

**Een boom
die groeit door
weer en wind
krijgt altijd
iets eigens**

opportuniteit van je maken. Getuige Kajafas die zich in deze bewoordingen tot het Sanhedrin wendt: "... ge beseft niet, dat het in uw belang is, dat één mens sterft voor het volk en niet het gehele volk verloren gaat" (Joh 11,50). Ervaring brengt je er zo maar toe om bij het afwegen van de belangen Gods geboden voor gezien te houden. En als het om onze belangen gaat, zijn die dan niet het veiligst bij een meerderheid?

Ook als het gaat om de gehoorzaamheid aan Gods bevelen zullen we moeten worden als een kind, dat meer vertrouwen heeft in het woord van zijn Vader dan in zijn eigen intuïtie. Dan

vind je pas echt een eigen weg. Onafhankelijk van welke meerderheid dan ook. Dan ontwikkel je een eigen stijl, zonder een slaaf te worden van iedere nieuwe trend.

De andere wang

Het tweede voorbeeld is uit de Bergrede:

Maar Ik zeg u, de boze niet te weerstaan, doch wie u een slag geeft op de rechter wang, keer hem ook de andere toe... (Mat 5,39)

Een gebod uit het Nieuwe Testament, van de Heiland zelf. Een gebod dat je wijzer maakt dan je vijanden (vgl. Ps 119,98), wijzer zelfs dan dé vijand. Omdat iedere vijand maar met één ding echt rekening houdt: dat je hem met gelijke munt zult betalen. Dat maakt conflicten zo uitzichtloos. Iedere actie roept reactie op.

Jezus' gebod spoort ons aan ons niet te laten overwinnen door het kwade. Maar het kwade, ja zelfs *de boze*, te overwinnen door het goede. Ervaring leidt makkelijk tot defaitisme: 'het is al zo vaak geprobeerd, steeds zonder succes'. Dit gebod van de Here nodigt je daarentegen uit om nieuwe wegen te betreden, om het net eens aan de andere kant uit te gooien. Zo kan zijn gebod leiden tot ongedachte openingen.

Uw bevelen

In Psalm 119 gaat het voortdurend over uw geboden, uw bevelen, uw getuigenissen en niet over *de* geboden. De dichter maakt daarmee duidelijk, dat hij ze niet van een vreemde heeft. Ze zijn hem toegekomen van de Vader van alle lichten. Daarom heeft hij met die geboden ook een heel innige verhouding. Uw gebod is altijd bij mij (Ps 119,98).

In een tijd waarin de goddeloze de rechtvaardige in de tang neemt en dientengevolge *de* wet haar kracht verliest (vgl. Hab 1,4), kán een christen daar niet zonder. Redt hij het niet zon-

der die innige verhouding tot de geboden van zijn Heer.

Bij de gehoorzaamheid gaat het immers niet om het plichtmatig toepassen van regels. Maar om het brengen van je leven onder de gehoorzaamheid van Christus.

Jezus volgen door weer en wind

In het gebod gaat het ten diepste om de navolging van de Heiland. Die bij uitstek een eigen weg is gegaan. "...die, als Hij gescholden werd, niet terugschold en als Hij leed, niet dreigde, maar het overgaf aan Hem, die rechtvaardig oordeelt" (1 Petr. 2,23). Die voor ons geleden heeft, opdat wij voor de gerechtigheid zouden leven.

Gelukkig de man,
die aan des HEREN wet zijn welgevallen heeft,
diens wet in zich om laat gaan bij dag en bij nacht.
Want hij is als een boom, geplant aan waterstromen,
die zijn vrucht geeft op zijn tijd,
waarvan het loof niet verwelkt...
(Ps 1)

Dat is de belofte. Een belofte van groei. Niks niet saai. Een boom die groeit door weer en wind krijgt altijd iets eigens. En als God dat op die wijze belooft, dan mag een mens daar op rekenen. Wanneer hij zijn geboden bewaart in de kracht van de Geest, om Jezus' wil.

Schaamte (2)

F. Gerkema, Groningen.

Twée weken terug eindigde ik al schrijvend over 'schaamte' in het slot van Genesis 2, waar je getroffen wordt door de ongecompliceerde wijze, waarop man en vrouw met elkaar het leven deelden. Je leest als overkoepelende type-ring: "en zij schaamden zich voor elkaar niet". Dat duidt op een ongebrokenheid in het lichamelijke, maar het zegt evenveel over het psychische en geestelijke welzijn van de door God geschapen mens. Die gave intermenselijke verhouding was ingebed in de ongeschonden relatie tussen de mens en zijn God. Zodra die verhouding tussen God en mens stuk liep, brak de zonde door in het menselijke en tastte hem aan tot in de diepste schuilhoeken van zijn mens-zijn.

Schaamte als signaal

De schaamte is een gevoelig instrument om die aantasting te signaleren. Na de breuk met God, blijkt uit die schaamtegevoelens direct al dat de intermenselijke verhoudingen geïnfecteerd zijn geraakt. De ene mens durft de ander niet zonder meer onder ogen te komen, zelfs niet degene, die hem het meest na is gekomen. Zo lees je in Genesis 3 over een eerste provisorische bedekking – een bladerschort – waarmee de mens en zijn vrouw hun naaktheid voor elkaar bedekten. Ook dat klinkt even lichamenlijk als het slot van Genesis 2, maar ook hier heeft het een betekenis, die doorwerkt in het psychische en geestelijke. Zelfs voor de mens die je het meest intiem is, ben je soms een vreemde – voor wie je je verbergt en bedekt houdt. Niet alleen in het intermenselijke komt de schaamte op als signaal dat er iets grondig mis is gegaan. De mens durft ook God niet meer onder ogen te komen. Wanneer hij de Heilige hoort naderen in het geluid van de avondstille, dan gaat de mens de ontmoeting met de Here God uit de weg.

Van schaamte naar schuld

Maar God zoekt de mens op, toen en

de hele geschiedenis is vol van die zoekbeweging van God (Luc 19:10) tot op de dag van vandaag. Waar het me nu vooral om gaat is, dat je in het gesprek tussen God en de eerste mensen ziet hoe trefzeker de Here God doorstoot van de rook van de schaamte naar het vuur van schuld en zonde. In Gods nabijheid kan schaamte geen rookgordijn zijn, dat zonde en schuld aan het oog onttrekt –hoe divers het verband tussen zonde en schaamte ook mag zijn.

Op dit punt aangekomen, is het boeiend om terug te gaan naar de gedachte, die ds. Rietkerk opperde in zijn boek 'Ik wou dat ik kòn geloven'. Hij stelt dat onze cultuur meer en meer van een schuldcultuur een schaamtecultuur is geworden. Hij bedoelt er mee, dat mensen in onze samenleving weinig besef van schuld (in de zin van overtreding van een gebod) lijken te hebben, maar des te meer gehinderd worden door gevoelens van schaamte.

Vanuit Genesis 3 gezien betekent dat, zo lijkt me, dat de westerse mens van de (bijna) 21e eeuw onvoldoende in staat is de beweging mee te maken, die ons in Genesis 3 wordt geschetst. Ik bedoel de beweging van rook naar vuur, van schaamte naar zonde en schuld.

Ik denk, dat Rietkerk met zijn waarneming gelijk heeft en dat onze cultuur inderdaad meer gehinderd wordt door schaamte dan door schuld. Ik kan me die verschuiving ook goed voorstellen. Het lijkt me typisch een vrucht van secularisatie. Een mens zonder Jezus Christus mist het oriëntatiepunt (wij zien Jezus, Hebr 2:9) om vanuit het besef van 'tekort schieten' verder te komen dan een schaamte-reactie of vage schuldgevoelens. In dat licht realiseer ik me ook hoe bijzonder 'het instrumentarium' is, dat we als kinderen van God in het evangelie ontvangen hebben. Het evangelie, dat ons begeleidt op de weg van schaamte naar schuld en zonde ... en verder! Tegelijk is het helder, dat je zonde en schuld de wereld niet uitkrijgt door simpelweg God uit de weg te gaan. Natuurlijk blijven mensen-zonder-God ervaren, dat ze tekort schieten. En de schaamte is een eerste signaal, dat wijst op zulke tekorten. Alleen blijkt het buiten de lichtkring van het evangelie zoveel moeilijker om tot op de bodem

van die tekorten te komen en genoegdoening te vinden. Vandaar de diepe nood van onze samenleving, die schamend vastloopt in de tekorten zonder een uitweg te vinden. Vanuit die nood valt je op, hoe God in Genesis 3 doorstoot van de schaamte naar de zonde, die de diepste oorzaak van de schaamte is.

God bedekt

Het slot van Genesis 3 is niet minder sprekend. Daar zie je hoe God de provisorische kledij van de mens vervangt door een meer blijvende. God maakt kleren uit dierevellen en bekleedt de mens daarmee, zo staat er ontroerend zorgzaam. Dat betekent dat God dus meegaat in de beweging, die de mens vanuit zijn schaamte heeft ingezet. Dat je eerst ziet hoe de mens zijn naaktheid schameltjes bedekt en vervolgens merkt, dat God van zijn kant die menselijke schaamte-reactie bevestigt. Dat is van blijvende betekenis. De Here God bekrachtigt met dit gebaar, dat er in het leven van de mens diepe scheuren zijn gekomen. De mens is daardoor, in al zijn naaktheid, kwetsbaar geworden – en hij weet het, gezien zijn schaamrood. Daarom geeft God van zijn kant die kwetsbare mens bedekking. Zoals Hij ook later de menselijke schuld bedekte van zijn kant – door het offer.

De schaamte voorbij

Nog maar weer eens terug naar onze cultuur - die een schaamtecultuur zou zijn, onmachtig om van schaamte door te stoten naar de zonde. Ik zie die onmacht van een heel andere kant bevestigd, namelijk door de schaamteloosheid. Want op die trek stuit je toch onontkoombaar, levend in de luxe westerse wereld. Je ziet, dat krachten in onze samenleving mensen aan de schaamte voorbij drijven, gewild of ongewild. Dat je, om iets te noemen, voor gek wordt versleten als je niet met je vriendje naar bed gaat. Dat is de schaamte voorbij en geloof maar dat er slachtoffers blijven liggen langs de weg van deze ontschaming in prille vriendschappen. Of de schaamteloze mens hoge borden: vrij veilig of vrij niet - alsof een condoom het entreebiljet is naar de schaamte van de naaste. Of weer heel anders, maar niet minder schaamteloos, als ik denk aan t.v. programma's, waar mensen zich psychisch of geestelijk uit laten kleden. Zodat een gesprek onder vier ogen kan rekenen op de schaamteloze inblik van honderdduizenden. De sfeer in het slot van Genesis 3 is

zo anders. Je proeft er de fijngevoeligheid van de kant van God bij de menselijke reactie van de schaamte. God honoreert die reactie, God bedekt en geeft zo de schaamte een blijvende plaats in het leven van een mens.

Verdieping van het menselijke

De schaamte heeft niet zonder reden die blijvende plaats gekregen in het menselijk (samen)leven. Ik ben er van overtuigd, dat de schaamte in meer dan één opzicht kan meewerken ten goede in het christelijke leven. Zo kan schaamte je de ogen openen voor de doorwerking van de zonde in elk facet van het menselijk leven. Wat een zegen gaat er van de schaamte uit als die ons helpt om onder de indruk te komen van het immense probleem van de ontwrichting van mens en wereld. Om zo ook gevoelig te worden voor het verlossende van het evangelie, dat schijnt als een licht op een donkere plaats. Want het evangelie is, dat God juist deze ontwrichte wereld met wat er op leeft liefheeft en wil redden van zinloosheid en ondergang. Ik denk ook, dat schaamte ons onderscheidingsvermogen kan prikkelen, om zo de gebrokenheid in het menselijke en de kwetsbaarheid van de mens scherper te onderkennen.

Tegelijk kan het ons fijngevoelig maken voor de grenzen, die lopen tussen de ene mens en de ander. Grenzen die, zo geloof ik, door God zelf zijn getrokken tussen de mens en zijn naaste. Ze zijn heilzaam, want het kwaad wordt door die grenzen betoemd en het kwetsbare beschermd, net als bij de grenzen tussen het ene en het andere land. Zo zijn er tussen mensen grenzen, die je niet straffeloos kunt overschrijden en laten overschrijden – uit liefde voor de naaste en uit zelfrespect. Hoewel in diepe vriendschap, zoals tussen David en Jonathan, dan kan de ene mens het meest persoonlijke aan de ander toevertrouwen. Of in diepe geestelijke eenheid, zoals (soms) in de gemeente van Christus. Of lichamelijk, als een uniek geschenk van God, bedoeld voor de levenslange verbintenis tussen man en vrouw.

Kàn meewerken

In het voorgaande schreef ik 'schaamte kàn meewerken ten goede' en ik werkte dat wat uit in de richting van zondekennis, onderscheidingsvermogen en groei in de liefde voor de naaste en zijn grenzen. Het kàn die kant opgaan, maar het is allerminst

gezegd, dat schaamte ons in die gewenste richting brengt. Want nogmaals, het treft me hoe machteloos onze cultuur is om vanuit de gevoelens van schaamte tot die verdieping te komen, onmachtig om door te stoten tot op de bodem van het menselijk tekort. De schaamteloosheid bevestigt die onmacht, want schaamteloosheid is een teken van voorbijgang aan de schaamte en niet meer dan dat, met als gevolg verdere ontwrichting van het menselijke in plaats van verdieping. In die cultuur hebben we als christen onze plaats. Ik ervaar het als een zegen te mogen leven met het evangelie, dat in de christelijke kerk wordt verkondigd en uitgewerkt. Het is onder de impulsen van dat evangelie en onder de leiding van Gods Geest, dat schaamte kan meewerken ten goede. Op het punt van schaamte en schuld is die boodschap van Godswege zo trefzeker en fijngevoelig, dat ik alleen al om die reden zou willen aansluiten bij Paulus, die zegt: ik schaam mij het evangelie niet, want het is een kracht tot behoud van ieder die gelooft (Rom. 1:16).

Pastorale notities

*Trompe-L'Oeil
Nooit eerder zag ik
haar gezicht zo zeer
verstild
versteend of nee
onecht
een beeld van bleke was
te kijk gelegd op een
wit kussen in een kist
van saamgeperste snippers
hout ook meubelplaat
genoemd
de binnenkant bekleed
met smetteloos fijn linnen*

*stil lag ze
ogenknipperloos
en ademloos
als je niet beter wist
zou je nog denken dat ze
dood was.*

Meint R. van den Berg, Groningen

De orde van Melchizedek

(Theologische scheppingsleer – slot)

A. Troost, Amsterdam

Wat betekent het dat alle dingen 'in Christus' geschapen zijn? Met deze vraag is prof. Troost ook in dit laatste artikel bezig. Daarbij treedt hij in discussie met o.a. Bouth en Berkouwer.

1 Op zoek naar eenheid

De wetenschap heeft vanaf haar begin in Griekenland gezocht naar een visie op de eenheid en totaliteit van alles wat er bestaat. Wat men daarvoor aanzag, zou dan tegelijk de oorsprong ('archè') en de eigenlijke aard, het 'wezen' van alle dingen zijn. Begrijpelijk is dat deze beginproblematiek overdacht werd in het grensgebied van geloof en wetenschap, dat wil zeggen: van mythologie, filosofie en theologie.

Het moderne positivistische denken, vooral sedert het eind van de vorige eeuw, heeft dat alles bij voorkeur ontologische of metafysische 'eenheids-speculaties' genoemd. Dat standpunt is echter in de tweede helft van onze eeuw voor een goed deel weer verlaten. Men heeft ontdekt dat er tal van zogenaamde irrationele factoren zijn, die zonder uitzondering alle wetenschap noodzakelijkerwijs meer of minder beïnvloeden. Daartoe behoren ook de geloofsovertuigingen, waartoe men o.a. de mythen rekenen kan. Ook ziet men in onze tijd beter in dan voorheen dat mythen niet zonder meer fabeltjes zijn of pure nonsens.¹

Verstaanbaar is dat hedendaagse natuurwetenschappers het daar vaak nog moeilijk mee hebben en zij komen er soms eerlijk voor uit dat zij dat niet kunnen begrijpen. Daarom heeft Prof. Ouweneel, zelf gepromoveerd bioloog en in dat vak praktisch werkzaam geweest, eind vorig jaar daarover nog eens een fors artikel geschreven in het Zuid-Afrikaans 'Tydskrif vir christelike wetenskap'. Dat ook theologen er moeite mee hebben is niet zo vreemd, omdat in de theologie (orthodox of niet) nog heel vaak een onbewuste positivistische werkelijkheids- en wetenschapsopvatting floreert, hetgeen vanuit allerlei richtingen al vaak is opgemerkt. Overigens moeten we

deze theologisch-encyclopedische problematiek van de wetenschapstheorie en de theologische kenleer, hier laten rusten.

2. Immanentie-filosofie

De wijsbegeerte van Dooyeweerd heeft m.i. overtuigend aangetoond dat het Griekse denken niet tot een voor christenen aanvaardbare beantwoording kon komen van de vraag naar de eenheid en totaliteit van de kosmos, omdat men 'immanentistisch' bleef denken. Dooyeweerd noemde dan ook alle niet-christelijke wijsbegeerte 'immanentie-filosofie'. Dit woord betekent echter in zijn filosofie niet wat men vanuit christelijk milieu spontaan geneigd is te denken, en dat per vergissing ook vaad deed, nl. dat het niet-christelijk denken gekenmerkt zou zijn door het alleen rekening houden met wat 'immanent', binnen het geschapene zou blijven, 'kosmo-immanent' dus, zonder met God en met Zijn Woord te rekenen.

Dit woordgebruik heeft natuurlijk volledig recht van bestaan, met name in de theologie die de vaktermen immanentie en transcendentie pleegt te gebruiken in het spreken over God. Maar in de reformatorische wijsbegeerte, althans in die van Dooyeweerd, betekent het woord immanentie iets geheel anders. Hier heeft het niet de betekenis van kosmos-immanent, maar van tijds-immanent. Dat is voor Dooyeweerd een enorm verschil. Binnen de geschapen kosmos onderscheidt hij het immanente en het transcendente, in de zin van het tijdelijke en het 'boventijdelijke', met als excuus voor laatstgenoemde term: 'bij gebrek aan beter'. Want het woord 'boventijdelijk' heeft tal van niet-verwachte misverstanden opgeroepen.³

3. Tijd en de volheid van de tijd

De tijdsvisie in de leer van de 'kosmische tijd' en in die omtrent het menselijk 'ik', is één van de grondgedachten van Dooyeweerd waarmee zijn gehele wijsbegeerte staat of valt. Deze theorie komt heel kort gezegd hierop neer, dat de alomvattende kosmische tijd slechts concreet is in allerlei typen van specifieke, aspectueel gekwalificeerde tijd. Voorbeelden zijn onder andere fysische tijd (de 'klokke-tijd'), histori-

sche tijd (als tijdperk), gevoeltijd (belevingsduur), talige tijd (de 'tijden' van een werkwoord bijvoorbeeld), geloofstijd (o.a. in de 'heilsorde'), juridische tijd (bijvoorbeeld 'gelding met terugwerkende kracht'). Deze aspectuele tijdsvormen bestaan echter niet zomaar op zichzelf, noch ook alleen maar onderling vervlochten in een samenhang, maar zij zijn vooral met al hun verscheidenheid *samengevat, geconcentreerd* in een worteleenheid, of *volheid*.⁴

Aangezien al ons menselijk denken en spreken besloten is in de tijd, beschikken wij niet over adequate begrippen om daarin dat boven-tijdelijk centrum, die transcendente eenheid begripsmatig te vatten. We zijn hier aangewezen op intuïtie, die zich in zogenaamde 'grensbegrippen' of 'ideeën' (dus niet zonder meer 'begrippen') moet uitdrukken. Deze ideeën kunnen niet meer doen dan ergens naar toe wijzen, daaromtrent een intuïtief inzicht oproepen en er beeldsprakige ('metaforische') uitspraken over doen. Wie dan ook zegt dat men bij 'dat boventijdelijke' niets kan denken of voorstellen, heeft slechts in eerste instantie gelijk. Het gaat ons begripelijk denken en voorstellen inderdaad te boven. Het kan slechts 'idee-matig' verstaan worden. 'Gezien' worden, zou Plato op metaforische wijze zeggen.

In de wijsgerige antropologie betekent dit, dat ook het menselijk hart 'boventijdelijk' is, of, zoals Ouweneel graag formuleert: 'voltijdelijk'. Niet buiten-tijdelijk, niet tijdloos, niet 'leeg', maar het tegendeel daarvan: alle 'tijdelijke' (in de zin van tijds)aspecten, zoals o.a. het historische, het ruimtelijke, het juridische, enz., zijn daarin 'bijéén', veréén-d, ge-con-vergeerd in een centrum, een concentratiepunt, een samenvatting, een éénheid, of welke metaforische uitdrukking men daarvoor ook kiezen wil. Elke poging tot een begripsmatige definitie hiervan verdwaalt onmiddellijk in de duisternis van het rede-rationalisme, dat aan het (theoretisch) denken deze centrale boventijdelijke plaats toekent.

4. Melchizedek priester in eeuwigheid

Onder andere het bekende historische

verhaal over Melchizedek in Genesis 14 brengt ons vanuit de Schrift bij de idee der boventijdelijkheid. De schrijver van Hebreeën haalt het naar voren in een typisch-mythische vorm. Hij spreekt over de historische Melchizedek als over een tijdloos wezen, '...zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsregister, zonder begin van dagen of einde des levens, en de Zoon van God gelijk gesteld, blijft hij priester voor altoos' (Hebr. 7:3). Herhaaldelijk valt in deze brief de uitdrukking dat Christus priester was 'naar de orde van Melchizedek'. Deze orde staat in uitdrukkelijk contrast met de tijdsorde waarin de priesters uit de stam van Levi waren ingebonden. De schrijver gebruikt de typisch mythische vorm van een verhaal over een onsterfelijk persoon en over zijn daden, die met hun niet-tijdgebonden 'eeuwige' *kracht* paradigmatisch de tijd binnen gaan om zich daarin te manifesteren en te herhalen. Op deze mythologische wijze geeft de Schrift zelf een verklaring van het hoogst belangrijke feit, dat het éne offer van Christus op Golgotha niet meer in de tijd herhaald behoeft te worden om toch zijn altijd durende kracht en effect te hebben. Voorheen moesten de oudtestamentische priesters voor de zonden steeds weer opnieuw bloedige offers brengen. Ze kwamen er nooit mee klaar. Anders bij Christus. Zijn historisch gedateerde zelfofferande had een boventijdelijke dimensie of wortel. Zij was méér dan puur-historisch. Deze dimensie was eigen aan al het historisch heilswerk van Christus, ook zijn geboorte, zijn lijden en sterven, opstanding en hemelvaart, omdat het *zijn* ambtswerk was, van zijn unieke persoon: Gods Zoon en mensenzoon. Daarom kon Hij te allen tijde met zijn 'eeuwig' (de tijd transcenderend, boven-tijdelijk) priesterschap à la Melchizedek, hier en nu aanwezig zijn met zijn verzoenend lijden. Bijvoorbeeld in het Avondmaal: 'dit IS mijn lichaam'.⁵

5. Zonde en heil 'in Adam' en 'in Christus'

In dit opzicht hebben kerk en theologie er terecht geen enkele moeite mee om van 'in' te spreken. Wanneer de exegete bij dit woord 'in' dan ook wat onbeholpen spreekt van een oneigenlijk gebruik van 'in' in 'lokale' zin, dan weet iedereen dat dit *metaforisch* bedoeld is, dat het heenwijst naar een niet begripsmatig te vatten of te begrijpen reële 'geestelijke', dat is ook 'boventijdelijke' of 'voltijdelijke'

gemeenschap. Terwijl we toch heel goed weten wat we bedoelen, zoals ook wanneer we in ons gebed vragen of God ons wil aanzien 'in Christus', niet *alsof* we 'in' Hem *zouden* zijn, maar reëel *omdat* we door de H. Geest en door het geloof 'in Hem' *zijn*. Zo ook bij de uitdrukking dat wij gedoopt of ondergedompeld worden 'in de naam van...'. 'In' heeft hier, filosofisch uitgedrukt, een (tijds-)transcendente zin. Niet tijdloos dus, maar alle betrokken tijden in comprehensieve zin overkoepelend, omspannend, overstijgend en 'geestelijk' samentrekend in één centrale boven-historische eenheid.

6. 'In Christus' en 'tot God' geschapen

Deze gedachte is van immense betekenis voor de theoretische werkelijkheidsbeschouwing waarop de filosofie is gericht en waarvan de wetenschappelijke theologie altijd, maar meestal impliciet, gebruik maakt.

Zij is inderdaad een christelijk alternatief voor alles wat wijsbegeerte, natuurwetenschap of een niet-christelijke godsdienst ooit als eenheid hebben geponeerd. Het zoeken en streven naar die eenheid zal blijven bestaan. Want de mens is met zijn centripetale, convergerende structuur, transcenderend en centerend in zijn hart, 'tot' God geschapen. Buiten Hem, dat is dus ergens in het schepself, vindt zijn hart geen rust, geen vastheid van levensoriëntatie. De mystiek van alle tijden, plaatsen en godsdiensten heeft dat terdege en terecht beseft, en zij blijft, ook in de hedendaagse New Age-vormen, door haar religieuze ontsparing niet anders zoeken en vinden dan *mis-vormingen* en *caricaturale belevingen* van de ware eenheid en totaliteit. Dat is hun 'zin', die dus geen onzin is.

De heidens-religieuze en alle wijsgerige speculaties over godheid, opperwezen, kosmische eenheid en dergelijke, zijn geen pure onzin of waarde-loze nonsens, maar het zijn mis-tekeningen, caricaturen en mis-verstanden van wat God inderdaad in de kosmos en in de mens gelegd en geopenbaard heeft, toen Hij ons schiep 'in Christus' en 'tot Hem'. Zij zijn evenzoveel 'aangrijpingspunten' voor het zendingswerk. Want er is inderdaad iets recht te zetten, wat er van scheppingswege is, maar dat scheef gegaan is. Iets dat men met een rooms-katholieke traditie het 'desiderium naturale' of 'pondus naturae', het natuurlijk verlangen naar of gericht zijn op (het aanschouwen

van) God zou kunnen noemen. Maar dan wel met fundamentele bijbelse correcties op de theologische uitwerkingen daarvan.

Er is inderdaad een immanente trek of aandrift in de richting naar God en wel krachtens het 'tot God' geschapen zijn. Calvijn noemde dat de *sensus divinitatis*, het gevoel dat er zoiets als een godheid is.

De wijsbegeerte heeft dat vanaf haar aanvang gemanifesteerd in haar zoeken naar één oorsprongseenheid (Archè), die zij altijd meende te vinden waar die eenheid in werkelijkheid niet was. Zij is immers alleen 'buiten' haarzelf en 'buiten' de door haar bestudeerde werkelijkheid te vinden, in Jezus Christus, de voor het theoretisch denkend verstand ontoegankelijke. Overeenkomstig het woord in Col. 1:16 dat alle dingen 'in Hem' zijn geschapen en 'bestaan' (vs. 17), dat wil zeggen: 'gedragen worden' (Hebr. 1:3) in en door Hem als de 'transcendente wortel', 'de boventijdelijke' dimensie van de kosmos.

7. Schepping en verlossing

In het genoemde schriftgedeelte van Col. 1 ligt een nauw verband tussen het *geschapen* zijn van alle dingen door en in Christus en de *heerschappij* die Christus heeft over alle dingen, over alle machten en krachten, kortom over de kosmos. Dat verband is, zoals we zagen, sterk door Ridderbos beklemtoond. Barth legt eveneens hierop veel nadruk, maar betreft daarbij zo mogelijk nog sterker dan Ridderbos het heilswerk van Christus. Daarom protesteert Barth m.i. terecht tegen wat ook hij noemt de abstractie, dat men in Col. 1:16 alleen wil denken aan de goddelijke natuur van Christus. Het gaat z.i. hier echt over *Jezus Christus*.

Maar – en daar begint een andere denkweg dan die wij volgen – hij ziet Jezus hier, zoals deze in de eeuwige raad en in de verkiezing Gods al door God gezien is als de middelaar. Ook bij Barth dus geen plaats voor Christus als eerste schepsel, als 'eerstgeborene van de ganse schepping', als de *volheid* van de hele schepping, in de geschapen, maar boventijdelijke sfeer of orde van Melchizedek. Brengen wij dit in verband met het door Barth onderstreepte 'geschapen zijn in Christus', dan wordt begrijpelijk dat zijn theologie, net als die van vele andere, neigt in de richting van een zg. alverzoeningstheologie. Gereformeerde orthodoxie staat daar terecht afwijzend tegenover. Maar daarmee

heeft zij nog geen bevredigend antwoord gegeven op de vraag, wat het geschapen zijn in-Christus, dan wel betekent. Barth legt, in onderscheiding van de meeste andere theologen, daarop een sterke nadruk, maar met een m.i. onjuiste exegese. Ik veronderstel dat de naoorlogse theologische afkeer van alles wat oppervlakkig gezien ook maar lijkt op ontologie of metafysica, hierbij een rol speelde. Dat wordt m.i. ook duidelijk als we letten op de bestrijding die Berkouwer in zijn dogmatische studie over de *Algemene Openbaring* van 1951 gaf van Barths opvatting over het in Christus geschapen zijn van alle dingen (p. 203 e.v.).

8. Kosmologie en soteriologie niet te scheiden

De discussie over de kosmologische betekenis van Christus gaat bij Barth en Berkouwer in eerste instantie uit van de proloog van het Johannes-evangelie, uiteraard niet zonder verband met Col. 1. Barth legt (en we houden ons nu kortheidshalve aan wat Berkouwer ervan weergeeft) sterke nadruk op het 'in Christus' geschapen zijn.

Er is geen sprake van, volgens Barth, dat men de Logos van 'de beginne' juist kan verstaan zonder vers 14 er bij te betrekken: het Woord dat vlees geworden is. De voorstelling dat het hier gaat om de logos asarkos, het nog-niet-vlees geworden Woord, is ook volgens Barth een ongeoorloofde *abstractie*. Barth drukt zich zeer scherp uit: deze Logos 'ist unverkennbar substituiert für Jesus'.

Volgens Berkouwer cirkelt de hele discussie om de twee begrippen kosmologisch en soteriologisch, de theologie van de kosmos en de theologie inzake het heil. Zijn kritiek op Barth is, dat deze wel even verwijst naar een kosmogonische functie van de Logos, maar er dan vervolgens 'achteloos aan voorbijgaat'. Barth schrijft aan Johannes toe, wat hijzelf volgens Berkouwer doet: *voorbijgaan* aan de 'kosmologische betekenis' van Christus en alles toespielen op het heilsaspect. Het Woord dat in de beginne was, is het Woord zoals dat in Gods Raad besloten was, in de verkiezing, de genadige verkiezing 'in Jezus Christus'. (p. 202 en 203).

Berkouwer stelt daartegenover dat men niet het kosmologische van het soteriologische mag scheiden. Zijn 'bezwaar tegen menige exegese van onze tijd is...dat ze opereert met een *dilemma* tussen *kosmologisch* en

soteriologisch'. Hij wil, met Grosheide, die beide niet van elkaar losmaken. Hij vindt dat door Barth de kracht van de kosmologische betekenis 'vanuit de soteriologie wordt verzwakt' (p. 208). We zijn het met de kritiek van Berkouwer op Barth vrijwel geheel eens. Maar hoe staat het met zijn eigen alternatief? Gaat hijzelf ook niet 'achteloos voorbij' aan het 'in Christus geschapen' zijn?

9. Theologische kosmologie

Berkouwer probeert er alle nadruk op te leggen, dat het hier niet gaat om een aparte aandacht voor de kosmologie, noch over de intertrinitarische eeuwige Raad en verkiezing tot het heil. Hij wil beslist breken met een *dilemma* van kosmologisch of soteriologisch. Hij vindt dat men zich moet losmaken van een 'anti-metafysische stemming' (p. 210). Maar zijn aandacht concentreert zich dan vervolgens geheel op de inderdaad openbaarde waarheid dat de Logos van Joh. 1 en de Christus van Col. 1 de *praeëxistente werkelijkheid* van de Logos is.

Wij zouden dit niet graag bestrijden, als we althans onze eigen opvatting van wat (niet-ontworfend!) bestaan is, mogen vasthouden. Maar even graag willen we blijven bij het onderwerp zelf, bij de vraag dus wat het betekent dat God niet alleen door, maar ook 'in Christus' alles schiep. En dat glijdt ook bij Berkouwer weg onder, men mag wel zeggen, een overvloed van woorden over *andere* zaken, ook al hangen die er mee samen.

Zou het niet symptomatisch kunnen zijn, dat hij wel het probleem perfect formuleert ('Van welke áárd is nu echter deze relatie?'), in de laatste twee woorden vóór deze goede probleemformulering het heeft over de schepping 'in Christus' (door hem zelf cursief gedrukt), maar dan onmiddellijk na deze probleemstelling overstapt naar het, eveneens door hem cursief geschreven 'door het Woord' ? (p. 201). Alsof dat hetzelfde zou zijn! Ridderbos heeft dat m.i. terecht uitdrukkelijk bestreden.

Zou het niet eveneens symptomatisch kunnen zijn, dat, wanneer hij op p. 207 compleet met aanhalingstekens Col. 1:16-17 citeert, hij dan juist de woorden 'in Christus' *overslaat*? En alleen citeert het *door Christus geschapen zijn*! Hetgeen wat betreft vers 17 ook nog zonder meer in strijd is met wat er werkelijk staat zodat nogmaals *fout geciteerd* werd. Het lijkt wel alsof de woorden 'geschapen in Christus', door

hem weliswaar niet genegeerd worden, maar dan toch ook *niet kunnen functioneren* in zijn denken.

10. Geen filosofie of theologie in de Bijbel

Ten slotte zij nogmaals beklemtoond dat Paulus ons hier, alleen al gezien de context, geen wijsgerige kosmologie doceert. Wel kan een christelijke wijsbegeerte zich door de besproken teksten gesteund weten in haar geloofsuitgangspunt en in haar daarvoor geleide wijsgerige visie. Zelfs biedt Paulus hier geen *theologische* kosmologie, al kan een deel daarvan zeker met de nodige voorzichtigheid en voorlopigheid daaruit worden 'afgeleid'.

Het resultaat daarvan is echter mensenwerk, niet zonder meer geloofsnorm. Wel is geloofsnorm het *beginself* van die theologische visie: de *openbaring* dat alle dingen in Christus geschapen zijn en bestaan. Dat is: geschapen in die boventijdelijke eenheid en volheid waarin ook het historisch heilswerk van Christus 'geworteld' is, als in die diepere dimensie (desgewenst prae-existent te noemen) die de Schrift meermalen noemt: 'de orde van Melchizedek'.

Noten

1 Vgl. *De thans talrijke studies over 'De waarheid van de mythe'*, zoals o.a. het gelijknamige standaardwerk van Kurt Hübner (1985) en vele andere publicaties met verwante titels.

2 W.J. Ouweeneel, *Christelijke (natuur-)wetenskapsleer en alledaagse navorsing*. In: *Tydskrif vir christelike wetenskap*, 29/4, 1993 p. 30-59.

3 Vgl. W.J. Ouweeneel, *Christelijke transcendentiaal-antropologie* (1986), hst. 6 p. 346-417.

4 *Dezelfde genuanceerde visie op samenhang-in-verscheidenheid en éénheid in de 'volheid'*, is hard nodig bij het hanteren van het theologisch waarheidsprobleem.

5 Deze tijds- en werkelijkheidsopvatting heeft ook belangrijke consequenties voor de theologische sacramentsleer. Het reformatisch verzet tegen de mistheorie (onbloedige herhaling van Christus' offer), alsook het Zwingliaanse immanentisme van alleen een menselijke symbolisering en herdenking, alsmede het Lutherse verzet tegen laatstgenoemde met zijn consubstantiatieleer: 'Das Wort (dit 'IS' mijn lichaam) steht zu gewaltig da!', maar ook Calvijns dubbelzinnige positie tussen Luther en Zwingli in, zijn evenzovele theoretische pogingen een aanvaardbare interpretatie te vinden, die in de Schrift al gegeven is met de overal in haar aanwezigte verwijzing naar de boventijdelijke dimensie der historische werkelijkheid, maar die in een immanentistische werkelijkheidsvisie niet serieus genomen kan worden.

Een herder, een kudde

H. Algra, Den Helder

In de Amersfoortse wijk Kat-tenbroek kijk je je ogen uit. Nieuwe architectuur in allerlei kleuren en vormen. Bijna kom ik in de verleiding om de wijk te gaan bekijken. Gelukkig houden borden richting Gereformeerd Appèl mij op het rechte pad.....

Midden in de wijk ligt een modern kerkgebouw van de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt): de Lichtkring. Op deze zaterdag is het 'publiek' breder samengesteld: leden van verschillende kerken komen naar de bijeenkomst van het Gereformeerd Appèl. Het is ook geen plaatselijke, maar een landelijke bijeenkomst. Mensen uit Den Haag, Amsterdam, Veenendaal en Den Helder zitten in dezelfde rij.

Liefde, gehoorzaamheid en gebed

Dagvoorzitter dr. Roel Kuiper opent de bijeenkomst. In voorgaande jaren was er 's avonds een gebedsbijeenkomst, nu komt men ook 's middags bij elkaar. Daardoor kunnen ook de kinderen erbij zijn. Zij worden nu speciaal welkom geheten.

In een korte overdenking naar aanleiding van Johannes 10 : 11 - 16 wees Kuiper erop dat de schapen één kudde vormen, want ze luisteren naar één Herder. Daarom moeten we niet in de eerste plaats over problemen spreken, over kerkbodeartikelen of hele en halve noten. Centraal hoort het wonder te staan: het geheim tussen de Here Jezus en ons. Dan is ons spreken niet meer voorwaardelijk (eerst dit en dan dat) en kijken we niet alleen meer naar de buitenkant. De vraag die we moeten stellen is: herkennen we in die 'ander' de liefde, de daad van gehoorzaamheid, merken we in die gemeente de kracht van het gebed? Zeker, de kenmerken van de Kerk zijn belangrijk: het Woord, de bediening van de sacramenten en de tucht. Maar zonder die innerlijke kenmerken van liefde, gehoorzaamheid en gebed zijn uiterlijke kenmerken zinloos. "Kijk dus ook door uiterlijke dingen heen en zoek naar het gemeenschappelijke geheim dat we met elkaar delen: het geheim tussen de Here Jezus en ons," aldus Kuiper.

Samen zingen

Er zijn niet alleen toespraken, er wordt ook veel gezongen, o.a. door het koor 'Opgewekt' uit Delft. De samenzang wordt begeleid door Peter Sneep, die er in slaagt om de bijna 300 aanwezigen zelfs in canon te laten zingen. Daar waar samen gezongen wordt, merk je ook hoe dicht je bij elkaar staat.

Na de samenzang gaan de kinderen naar het kinderprogramma. De volwassenen kunnen kiezen uit 3 workshops. Als gevolg van de verrassend grote opkomst van vanmiddag blijken de 3 zalen te klein. Eén workshop wordt nu in de kerkzaal gehouden. Uw verslaggever kon maar op één plaats tegelijk zijn; gelukkig bleken enkele verspieters bereid om elders aantekeningen te maken.

Eenheid en gebed

De Apeldoornse predikant drs. J.C. Schaeffer ging in op het belang van het gebed voor de eenheid. Hij legde daarbij het accent bij Efeze 4 : 1 tot 6. Het is een vermaning om de eenheid van de Geest te bewaren. Spreken over de eenheid is dus altijd spreken over een *gegeven* eenheid. Voor die eenheid heeft Christus gebeden voordat Hij aan het kruis sterven zou (Johannes 17). Paulus somt zeven kenmerken van de eenheid door de Geest op: één Lichaam, één Geest, één hoop, één Heer, één geloof, één doop en één God. "Deze zeven karakteristieken zijn de enige toetssteen voor de eenheid van alle leden van het Goddelijk gezin. Elke voorwaarde tot eenheid, door óns gesteld, die hier boven uitgaat, maakt ons tot een secte."

Volgens Ds. Schaeffer denken we vaak dat eenheid betekent dat we er precies dezelfde geloofsopvattingen op nahouden. Het gaat echter ten diepste om het delen van dezelfde *grondhouding*, nl. het volledig afzien van eigen kracht en grootheid en het je overgeven aan de Here Jezus, Die als enige het redt en ons redt. "Waar je ook in van mening kunt verschillen als het over de uitleg van de Bijbel of de interpretatie van de gereformeerde belijdenis gaat, als je in dát geloof - dat zich ook uit in een gebed vol afhankelijkheid - één bent is alle verscheidenheid uit den Boze", aldus Ds. Schaeffer. Hij citeerde daarbij Bavinck die in één van zijn publikaties gewag

maakt van een tegenstelling tussen de geschreven confessie, waarin de verschillen worden benadrukt, en de 'ongeschreven artikelen'. "In de gebeden, in de vruchten van het geloof, in de werken der barmhartigheid komt een treffende overeenkomst aan het licht."

In onze gebeden hoort de schuldbelijdenis een plaats te krijgen. Bedreigend voor de eenheid is ons gebrek aan nederigheid en zachtaardigheid, en ons gebrek aan lankmoedigheid en verdraagzaamheid in liefde. We moeten steeds weer belijden dat we daarin tekort schieten. Kunnen we royaal toegeven waarin de ander uitnemender is dan wijzelf? Benadrukken we niet teveel óns eigene? Verdraagzaamheid houdt in dat we de ander niet zomaar laten vallen, ook niet wanneer we in aanraking komen met scherpe polemieken. Blijf dus het h art van de ander zoeken."

De praktijk van een samenwerkingsgemeente

Ds. K.T. de Jonge is al 15 jaar predikant in Almere. Daar werken Nederlands gereformeerden en Christelijk gereformeerden intensief samen. De kerkdiensten worden gemeenschappelijk gehouden, er is één predikant en één kerkeraad. Hoe werkt die samenwerking in de praktijk?

Ds. de Jonge vertelde dat men in Almere vanaf het begin gezamenlijk heeft opgetrokken. De kerkeraad bestaat wel uit leden die afkomstig zijn

Spreken over een gegeven eenheid

uit de beide 'bloedgroepen' (NGK/CGK), maar veel belangrijker bij de verkiezing van ambstdragers is de vraag of iemand de gaven voor een ambt heeft. Bij de huisbezoeken speelt de afkomst geen rol; het is dus niet zo dat een ouderling uit (van oorsprong) de Christelijke Gereformeerde kerk alleen christelijk gereformeerden in zijn wijk heeft.

Verschil is er wel als gemeenteleden verhuizen. Bij binnenkomst en vertrek wordt nadrukkelijk gevraagd van welk kerkverband men komt of naar welk kerkverband men vertrekt. Dat klinkt voor buitenstaanders vreemd, maar de samenwerkingsgemeente is nu een-

maal toch opgebouwd uit twee gemeenten met een verschillend kerkverband. Ook juridisch heeft men om deze reden een aantal maatregelen genomen. De kerkeraad bestaat uit ambtsdragers uit de beide kerkverbanden, de verdeling van de kerkelijke goederen is vastgelegd en de ledenadministratie is zo opgebouwd dat men precies na kan gaan tot welke 'bloedgroep' de leden behoren. Er is dus juridisch onderscheid; in de praktijk van het kerkelijk samenleven maakt men dat onderscheid nauwelijks. De samenwerking wordt niet meer als bijzonder ervaren: je bent gewoon één gemeente. Het verschil komt pas tot uiting in relatie tot regionale en landelijke kerkverbanden. De kerkeraad van Almere moet rekening houden met twee agenda's: van (regio) Landelijke Vergadering én van (classis en) Synode. Het kan daarbij gebeuren dat besluiten van regionale of landelijke verbanden elkaar tegenspreken. De kerkeraad van Almere zal dan een eigen beslissing moeten nemen.

Ds. de Jonge is blij met de plaatselijke samenwerking, die de afgelopen jaren steeds nauwer is geworden, ondanks het feit dat er vanuit het kerkverband weinig stimulans komt. Hij hoopt ook dat de samenwerking met de vrijgemaakten van de grond komt. Er is onlangs al een gezamenlijke kerkeraadsvergadering gehouden. Ds. de Jonge: "God zet de samenwerking op onze agenda. Niet alleen voor ons, maar ook voor de ongelovigen daarbuiten."

Missen we iets in de kerk?

Drs. A. Kamsteeg publiceert regelmatig (o.a. in het Nederlands Dagblad) over ontwikkelingen die christelijke kerken in de Verenigde Staten meemaken. In de Amsterdamse Tituskapel werd onlangs een serie lezingen gehouden over dit onderwerp. Velen hebben deze bijeenkomsten als zeer bemoedigend ervaren. Kamsteeg begon zijn lezing met een toespraak van Dr. Martyn Lloyd Jones: een indrukwekkende preek over de levende God die in ons midden is. Toch lijken velen iets te 'missen' in de kerk. Ze kunnen het Petrus niet nazeggen dat er onuitsprekelijke vreugde in hun leven is; ze merken er ook weinig van in het leven van de gemeente. Vaak lijkt geestelijke middelmaat de norm; de gemeente is dan in verregaande mate verburgerlijkt. Kamsteeg riep de aanwezigen op zich daar niet bij neer te leggen. De diep-

ste oorzaak voor de zwakheid van de kerk en van de gelovigen ligt in de onbekendheid met God, in de gebrek-kige omgang met Hem. De vraag is dus: heeft de kennis van God wel ons hart bereikt? Het kunnen 'opmerken' heeft alles te maken met het geestelijke niveau van de gemeente: is er ontzag voor Gods Woord, is er erkenning van de eigen zondigheid, zien we de grootsheid van Gods genade? Kamsteeg in dit verband: "Er is altijd gezegd: je moet niet naar de mensen, maar naar de papieren kijken. Ik geloof daar niets meer van! Met Chris-

God zet de samenwerking op onze agenda

tus ben je immers een nieuw mens: dat moet dan toch ook tastbaar zijn?" Volgens Kamsteeg is er in de reformatische kerken nogal eens sprake van een ontspoorde rechtzinnigheid. We denken dat de genade moet aanvullen wat we tekort komen aan goede werken. Dat lijkt op een verstandshuwelijk, waarbij je bijna alles tot in de puntjes geregeld hebt. In een goed huwelijk doe je iets, of laat je iets na, omdat je van de ander houdt. De ware christen onderscheidt zich door waarheid en door rechtzinnigheid, maar toch in de eerste plaats door de liefde. Je weigert om met gelijke munt te betalen, je zoekt niet steeds de fouten bij de ander, je wenst hem het beste toe, je wordt trouw, zachtmoedig en nederig. Bij het benoemen van deze 'geloofshouding' greep Kamsteeg – behalve op Lloyd-Jones – terug op publikaties van Richard Lovelace en van Watchman Nee.

Is het wel zo erg?

De lezing van drs. Kamsteeg riep een aantal vragen op. Is het wel zo erg? We horen toch iedere zondag over de noodzaak van bekering? Zijn we niet bezig met een valse tegenstelling? Is dat 'gevoelsmatige denken' niet iets gevaarlijks: een manier om de godloze sfeer van onze tijd op te vullen? Krijgen we straks geen spijt van deze ontwikkelingen? Anderen herkenden veel van wat Kamsteeg naar voren had gebracht, maar vonden de dagelijkse werkelijkheid zeer weerbarstig. Hoe breng je dit nu allemaal over in de gemeente?

Kamsteeg bleek niet van zijn stuk te brengen. Hij benadrukte dat ieder zijn eigen levensweg gaat en daarmee ook

zijn eigen levenservaringen kent. Als je vaak hoort preken over een persoonlijke relatie tot God, als de predikant uitlegt wat nederigheid en zachtmoedigheid betekenen: gefeliciteerd! De bedoeling van Kamsteeg was uiteraard niet om het belang van de gezonde leer uit het oog te verliezen. Die leer is nodig om God te leren kennen. Maar we moeten ook leren om zelf gelovige te zijn en om zelf levende gemeente te zijn. Waaraan ziet je buurman dat je christen bent? Toch hopelijk niet alleen omdat je op zondag naar de kerk gaat.... Mensen in China komen niet tot geloof vanwege indrukwekkende leerstellingen (die zullen ze zelden kunnen horen), ze raken onder de indruk van de levenshouding van christenen die ze ontmoeten. Zo moeten we ook als leden van verschillende kerken met elkaar omgaan.

Kinderen

Na de workshops was het woord aan de kinderen. Op enkele scholen waren al schapen en herders getekend, nu hadden de kinderen ook een werkstuk met wollige schapen gemaakt. Gijs: "We hebben een schaap gemaakt." De leidster: "Waarom?" Gijs: "Omdat het daar over gaat." Leidster: "Wie zijn die schapen dan?" Gijs: "Wij!" Uiteindelijk wordt het verhaal duidelijk: wij zijn de schapen van de goede herder. Daarna wordt er een liedje gezongen over een rivier vol van vrede en een fontein vol van blijdschap. Er horen gebaren bij, die de kinderen ook goed hebben ingestudeerd. Daarna moeten ook de ouderen eraan geloven: hetzelfde liedje met dezelfde gebaren. Zo zingen we meestal niet in de kerk. Maar het gaat goed: ook de grote mensen slagen erin om met hart en mond én handen te zingen.

Slot

Daarmee was het middagprogramma van het Gereformeerd Appèl bijna afgelopen. Voor de blijvers was er nog wel het één en ander te doen. Boekentafels, informatiestands, een broodmaaltijd, samenzang. 's Avonds was er een gebedsbijeenkomst onder leiding van Ds. W. Smouter. Aan dat samenzijn wordt in het volgende nummer van 'Opbouw' aandacht besteed.

"De eenheid van de gelovigen is een gegeven"

Ds. J.C. Schaeffer over kerkelijke toenadering

Embert Messelink, Amersfoort

"Als ik me oriënteer op de brief aan de Efeziërs, dan valt het me op dat eenheid van de gelovigen een gegeven is. Het is niet alleen iets waarvoor je moet bidden. Het is ook een feit: in de kern van ons geloof zijn we één."

Dominee J.C. Schaeffer uit Apeldoorn is er vast van overtuigd. De gereformeerden moeten zich aanpassen bij de situatie zoals die feitelijk al is: „Het staat in de brief aan de Efeziërs. 'Één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van allen.' En dat is de reden dat wij als gereformeerde belijders elkaar ook steeds meer gaan opzoeken. Om aansluiting te vinden bij deze realiteit. En als je elkaar dan opzoekt, hoef je niet per se te beginnen met gebed voor eenheid. Natuurlijk mag dat ook zeker aan bod komen. Maar je mag ook best beginnen met een lofzang voor God om de eenheid die er al is."

Hoopvol

Een ontmoetingsdag zoals van het Gereformeerd Appel vindt Schaeffer een hoopvolle gebeurtenis. „Ik ben heel blij met deze ontwikkeling en ik vind het ook enorm inspirerend. Ik zie het als een dag waarop de voorhoedes van grote legers elkaar ontmoeten. Ik hoop dat die ontmoeting zo bemoedigend is, dat de mensen die er komen dit ook zullen overdragen aan hun eigen kerkelijke gemeente. Bovendien geloof ik dat God het ook heel fijn vindt om te zien dat wij streven naar eenheid."

In zijn eigen plaats mocht ds. Schaeffer al merken hoe goed het is om met anderen samen te spreken en samen te werken. De Nederlands gereformeerde kerk in Apeldoorn heeft al acht jaar intensief contact met de drie christelijke gereformeerde kerken in deze plaats. De laatste twee jaar heeft dat geresulteerd in kanselruil, open-

stelling van de avondmaalstafel en erkenning van elkaars attestaties.

„Zeker als je als predikant zo direct betrokken bent bij die toenadering, merk je hoe goed dat is", aldus Schaeffer. „Het is iets om God echt voor te loven."

Schaeffer is door alle vergaderingen op kerkeraadsniveau rechtstreeks bij de samensprekingen betrokken. „Dat maakt dat je echt ziet hoe geweldig het is dat dit kan gebeuren. En dan kan God vaak nog oneindig veel meer doen dan wij beseffen."

Naast de officiële samensprekingen kent Apeldoorn ook informele bijeenkomsten van predikanten. De zeven predikanten die er vanuit de christelijke gereformeerde kerk, de Nederlands gereformeerde kerk en de gereformeerde kerk vrijgemaakt zijn, komen van tijd tot tijd bij elkaar. Zonder een vast programma overigens. De ontmoetingen hebben als doel dat de predikanten goed contact met elkaar houden. De christelijke gereformeerde kerk en de gereformeerde kerk vrijgemaakt in Apeldoorn spreken ook samen. Het initiatief ging hierbij uit van de gereformeerde kerk vrijgemaakt. De Nederlands gereformeerde kerk 'bezielt deze ontwikkeling met grote belangstelling'. Dit heeft echter nog niet geleid tot gezamenlijke samensprekingen van de drie kerken.

Inspirerend

De intensieve samensprekingen tussen de Nederlands gereformeerde kerk en de christelijke gereformeerde kerk hebben in Apeldoorn geleid tot het openstellen van kerkelijke activiteiten voor elkaar. Op allerlei cursussen en studie-avonden ontmoeten leden van beide kerken elkaar. Velen ervaren het als heel inspirerend om als christenen uit verschillende kerken te praten over geloofszaken die allen indringend bezig houden.

„In de gemeente voel ik wel eens dat sommigen hierbij niet zo sterk zijn betrokken", merkt Schaeffer op. „Er zijn veel actieve christenen, die zich enorm bezighouden met evangelisatie.

Zij vinden het nog veel belangrijker om mensen te vertellen van het evangelie dan om zich in te zetten voor de een-

een dag waarop de voorhoedes van grote legers elkaar ontmoeten

heid van de gereformeerde kerken. Toch zie ik zelf die tegenstelling niet zo duidelijk. Juist als je het evangelie van de éne Heer verkondigt, ga je toch ook verlangen naar die eenheid. Evangelisatie en eenheid zijn naar mijn idee onlosmakelijk met elkaar verbonden. Bovendien straal je door eenheid ook iets uit naar buiten. Allereerst naar de wereld. Het is op zich al een getuigenis als je als kerken één bent. Maar ik denk dat je daarmee ook iets naar de wereld van de boze kunt uitstralen. Iets van de macht van onze Heer, die ervoor kan zorgen dat grenzen doorbroken worden."

Hoe gereformeerd is K. Schilder?

Promotie drs P. Veldhuizen

J. Bouma, Kampen

Deze vraag stelde dr C. van der Kooi, universitair docent aan de theologische faculteit van de Vrije Universiteit, aan de nederlands gereformeerde promovendus. Was K. Schilder wel gereformeerd, een vraag die je misschien niet direkt aan de V.U. zou verwachten, maar die in dit academisch steekspel zeker op z'n plaats was. Is Schilder in zijn spreken over God de gereformeerde uitgangspunten wel trouw gebleven? Gaat hij in zijn theologisch concept niet boven de Schrift uit? Van der Kooi refereerde daarbij aan Schilders beschouwingen over de toorn van God en het decretum horrible (het verschrikkelijke besluit van de verwerping).

De liefde voor K.S.

Velen waren op maandag 11 september naar de grote aula in het hoofgebouw van de V.U. gekomen om de promotieplechtigheid bij te wonen. Familie, vrienden, collega's, Spakenburgers, Urkers en Leerdammers. Nieuwsgierig hoe ds Veldhuizen zich er door zou slaan. De opposenten spraken zonder uitzondering hun waardering uit voor het proefschrift, maar hadden ook onderbouwde kritiek.

Ds Veldhuizen kreeg alleerst de gelegenheid om in kort bestek een overzicht te geven van zijn studie. Zijn in lyrische, bloemrijke taal afgelegde liefdesverklaring aan het adres van Schilder ontlokte de tweede opponent van die middag, de Leuvense hoogleraar M.E. Brinkman, de opmerking dat Veldhuizen in taal en stijl een grote gelijkernis vertoont met de jonge Schilder. Voor de promovendus, die vanaf het moment dat hij Schilder ging lezen bezielde en geboeid raakte door zijn persoon en werk, was K.S. geen glas water, maar een bokaal vurige rode wijn.

Dr. P. Veldhuizen, geflankeerd door zijn paranimfen P. 't Hart (links) en P. van de Mheen, en over de schouders gezien door wijlen dr. A. Kuiper.

De liefde voor K.S. is gebleven, maar door zijn studie heeft hij ook oog gekregen voor de zwakke plekken in Schilders omvangrijke werk. Kritiek die zich met name richt op de leer van de dubbele predestinatie bij Schilder.

De oppositie

De vrijgemaakte gereformeerde hoogleraar B. Kamphuis uit Kampen bestreed deze kritiek van Veldhuizen op Schilder.

Hij verweet de promovendus de Schriftgegevens onvoldoende in zijn onderzoek te hebben betrokken en meende met J. Douma, dat de Schrift wel degelijk ruimte laat voor een dubbele predestinatie.

In zijn beantwoording stelde ds Veldhuizen, dat hij het kan aanvaarden wanneer God aan iemand voorbijgaat, maar niet dat Hij iemand vooraf veroemt.

De bovengenoemde Leuvense hoogleraar Brinkman, afkomstig van de V.U. en van huis uit vertrouwd met het vrijgemaakte erfgoed, stelde de vraag waarom in het proefschrift weinig of geen aandacht gegeven is aan de leer van de doop en van de kerk. Twee stukken van de leer die tesamen met de leer van het verbond en van de verkiezing in de Vrijmaking en in de theologie van Schilder een belangrijke rol hebben gespeeld. K.S.: geen glas water, maar een bokaal vurige wijn

Een voor de leer van de Schrift belangrijke vraag stelde dr C. van der Kooi. U vindt die vraag in de inleiding van dit verslag geformuleerd. Van der Kooi nam z'n uitgangspunt in de regel die Calvijn gaf voor het spreken over God, een regel die kenmerkend dient te zijn voor de gereformeerde theologie: wij moeten ons bij onze kennis van God niet begeven buiten de grenzen van Gods Woord. Volgens van der Kooi was deze regel bij Calvijn al meer ideaal dan werkelijkheid, bij Schilder, die een theoloog in het voetspoor van Calvijn wilde zijn, zag hij deze regel met voeten getreden, met name wanneer Schilder spreekt over de toorn van God en de verwerping

K.S:
*geen glas water,
maar een bokaal
vurige wijn*

van eeuwigheid. Begeeft Schilder zich dan nog wel binnen de gereformeerde regel?

Enerzijds erkende Veldhuizen dat Schilder in zijn dogmatiek de Schrift teveel wilde dwingen in een systeem, anderzijds noemde hij Schilder een voluit gereformeerd theoloog, wat Van der Kooi bracht tot de vraag: wat is dan gereformeerd?

Voor de laatste twee opponenten, dr C. Wentsel, emeritus-predikant te Den Haag en dr N.A. Schuman, bijz. hoogleraar in Kampen en univ. docent aan de V.U., bleef slechts weinig tijd over voor hun vragen, die op zich wel de aandacht verdienden. De pedel kondigde aan dat het uur verstreken was.

Belezen

De promotor prof.dr A.van Egmond reikte dr Veldhuizen de bul uit, de co-promotor dr J.Veenhof (voorheen hoogleraar aan de theologische faculteit van de V.U.) sprak de laudatio uit. Hij roemde met name het doorzettingsvermogen van ds Veldhuizen en diens enorme belezenheid. Het proefschrift van Veldhuizen behandelt hoofdmomenten uit de theologische geschiedbeschrijving van K.Schilder. Een bespreking van dit zeker voor Schilderkenners interessante proefschrift zal over enige tijd in Opbouw verschijnen.

Terloops

Een ontmoeting met Annie M.G. Schmidt

In 1992 verscheen het boekje 'Wat ik nog weet' van Annie M.G. Schmidt. In dit boekje zijn opgenomen een aantal columns, die jaren geleden in verschillende bladen verschenen. Nu is het van de schrijfster bekend, dat ze haar afkeer van geloof en kerk niet onder stoelen of banken heeft gestoken. Er zijn wel meer schrijvers, die dat doen. Het lijkt soms of ze het niet laten kunnen. Ook denk ik wel eens: Steekt er iets meer achter? Zijn ze er minder los van dan ze doen voorkomen? Het laatste stukje in 'Wat ik nog weet' heet 'Mijn uitvaart'. Annie schrijft daarin over haar dood. Ze ziet haar dood als een feestelijke gebeurtenis, omdat het te maken heeft met het grote OPHOUDEN. Ze haast zich dan er bij te schrijven, dat ze geen christen is en niet aan het hiernamaals gelooft. Ze ziet de dood als een verlossing uit de ban van de tijd. Iets verder lees ik: „Wanneer niet-gelovigen bang zijn voor de dood gaat het om het schrik-aanjagende besef het 'ik' te verliezen, er niet meer te zijn. Die angst ken ik niet. Ik zal integendeel graag afstand doen van dat egocentrische ego, dat hebberige, dwingerige jaloerse 'ik'. Van mij mag het weg. Iets anders is het 'zelf'. Dat 'zelf' is er en dat kan niet weg.” Dat 'zelf' wil ze vasthouden, ook door de dood heen. Dat wil ze niet verliezen. Ik denk, dat dit op zich heel begrijpelijk is. Je zelf verliezen is toch alles prijsgeven? Dit jaar is Annie M.G. Schmidt gestorven. Na haar overlijden verscheen in 'Libelle' het laatste interview met haar. Daarin zegt ze o.a., dat ze gelooft in een bestaan na de dood en dan voegt ze er aan toe, dat dat niets met geloof en christelijkheid heeft te maken. Ze gelooft echter wel in een 'weerontmoeting', niet ergens in de hemel.

Een paar jaar geleden was ik een uurtje bij Annie M.G. Schmidt thuis. Ze zou in het Zaltbommelse museum een expositie openen en als voorzitter moest ik enkele dingen met haar afspreken. Toen ik bij haar kwam had ik onder m'n arm een voor het museum gekochte bijbel, die in 1528 door de in Bommel geboren Willem Vorsterman werd gedrukt. Ze kon dat pak vaag zien en vroeg wat dat was.

Ik vertelde het: een oude bijbel. Ze vroeg of ik die oud-nederlandse druk kon lezen en toen ik bevestigend antwoordde, zei ze op een speciale manier: „Doe dat dan maar, zoek maar wat op”. Ik dacht opeens aan Fil. 2:5 e.v.: „Ende ghevoelt dat in u / dwelck oock is in Christo JESU... Maer hi heeft hem selve vernedert / een gedaente des knechts aennemende...” Na vers 7 hield ik op. „Ga maar even door”, zei ze. Ik las verder t/m vers 18: „...ende om dat selve weest ghy oock blijde en verblijft u met my”. Ze dacht even na en zei toen: „Ja, dat zou eigenlijk moeten, hè?” Ze voegde er aan toe, dat ik nu maar moest weg gaan. Toen ze een paar weken later in Bommel was, vroeg ze schalks: „Weet je 't nog?” en het was duidelijk wat ze bedoelde. Ik antwoordde: „Ja, God ook.”

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Open doors bestaat 40 jaar

P.J. van Kampen, Ede

In de afgelopen jaren heb ik, in steeds toenemende mate, goed contact gekregen met de organisatie "Open Doors" die in Ermelo gevestigd is. Door het gegroeide contract ben ik meer nog dan tevoren in staat te zien hoe toegewijd het team van werkers is en ook hoe voortreffelijk het werk is dat ze doen. Eerst was dat werk vooral gericht op de landen achter het IJzeren en Bamboe-Gordijn, later, na de val van de Muur, in voornamelijk Islamitische landen.

Het werk van Open Doors is ontstaan door de visie van een man, de oprichter Anne van der Bijl, een destijds jonge, gedreven man die iets wilde doen aan het schromelijk tekort aan Bijbels en Christelijke lectuur in het Oostblok. Hij was een van de vrij schaarse westerlingen die zich (min of meer clandestien) met zijn kleine VW-kevertje voorbij de diverse grensposities begaf, op zoek naar contacten met Christenen in die landen. In zijn auto zat een wisselend aantal Bijbels en boeken verborgen die het door hem geconstateerde tekort aan dit alles iets moesten compenseren. Het werk gebeurde in het diepste geheim, maar werd bekend, toen hij erover een boek liet uitkomen in het Engelse taalgebied: **God's Smuggler**. Door dat boek werd hij heel bekend in christelijke kring in veel landen. Toen ik in 1969 in Schotland ging studeren, waren er twee Nederlanders die bijna iedereen kende: Corry ten Boom en 'Brother Andrew'. Ik moest, tot mijn schande, steeds weer naar Schotse broeders en zusters bekennen dat ik van geen van beiden ooit gehoord had! De controversen in onze Vrijgemaakte Kerken had een heel ander klimaat opgeroepen dan datgene waar deze 'evangelische gelovigen' zich in ophielden... Inmiddels is dat allemaal wel behoorlijk veranderd; met name de opkomst van de Evangelische Omroep heeft in dezen veel veranderd. Ten goede, zeg ik zonder aarzelen.

Terug naar 'Open Doors'. In de loop van veertig jaren is deze organisatie in

brede kring goed bekend komen te staan. Het blad, dat men gratis kan aanvragen, ligt geregeld op de mat in 30.000 huizen. Diverse kranten, o.m. het Nederlands Dagblad, vermelden geregeld Open Doors als bron voor berichten uit de voormalige Sovjet-invloedssfeer en in heel wat gemeenten, ook kerken van Gereformeerde signatuur, is een avond verzorgd over de Lijdende Kerk. Men belegt geregeld speciale gebedsavonden of zelfs -nachten.

Erkendend dat er ook (uitstekende) andere organisaties in ons land actief zijn die aandacht aan broeders en zusters in zulke moeilijke omstandigheden willen geven, merk ik op dat, naar mijn inschatting, Open Doors al de jaren van zijn bestaan heel positief gewerkt heeft. Hier heb ik aan diverse bijeenkomsten deelgenomen die ik, zowel op het punt van de geestelijke sfeer als de geestelijke liging heel goed vond.

Een vijftal reizen heb ik onder hun auspiciën mogen ondernemen en elke keer was ik weer onder de indruk van hun contacten 'op het veld', hun aandacht voor detail en de mate van bewogenheid met de mensen om wie het allemaal gaat. 'Versterk het overige dat dreigt te sterven' (Openbaring 3 vers 2) wordt niet ten onrechte door hen als motto gebruikt. De hulp die in Bulgarije of Georgië gegeven werd - de enige landen waar ik die hulp zelf concreet kon waarnemen - werd nooit bekrompen (financieel of theologisch bekrompen) verschaft. Alhoewel 'Open Doors' in eerste instantie in 'evangelische kring' is ontstaan en daar de meeste mensen en materiaal kreeg, is het nooit de bedoeling geweest om de signatuur 'buiten-kerkelijk' te laten zijn. Nu de organisatie, als een van de weinige, zo actief is in het bieden van steun aan Christenen in islamistische landen, zou dat voor Reformatorische kerken wel eens reden kunnen zijn om steun aan Open Doors te overwegen waar men dat vroeger niet deed. Juist in de Moslimwereld immers vindt men een groot deel van de Lijdende Kerk. Wellicht vindt u het de moeite waard om voor de gemeente, voor een club, kring of gebedsgroep, eens contact te leggen met Open Doors. Een (tot niets verplichtend) kaartje of telefoontje naar Ermelo geeft u inzicht wat men op dit gebied voor u zou kunnen doen.

En als u dit verhaal op de vrijdag leest en bedenkt dat u morgen (zaterdag 24 september) tijd heeft om naar Barneveld te gaan, dan moet u dat beslist ook doen! De feestelijke bijeenkomst duurt de hele dag, van 10 tot 16.00 uur. Onder degenen die u daar aantreft zullen er diversen zijn met wie het goed praten is; nog beter zelfs is het om naar hen te luisteren en om al doende betrokken te raken bij het werk dat de Here God doet op vele plaatsen in de wereld. Blik-verruimend is wel het minste dat je van zo'n (ook geestelijke) ervaring zeggen kan.

Stichting 'Open Doors'
Harderwijkerweg 136
Postbus 47
3850 AA ERMELO
tel. 03410-17844

Boek- bespreking

Informatieboekje/Jaarboek

Informatieboekje voor de NGK 1995, onder redactie van drs. H. Algra. Verschenen bij Buijten & Schipperheijn, Amsterdam. Prijs: f 16,75.

Jaarboek van de CGK in Nederland 1995, onder redactie van ds. H. van der Schaaf, drs. J.C.L. Starreveld en ds. H.J.Th. Velema. Verschenen bij uitgeverij D.J. van Brummen/Buijten & Schipperheijn, Amsterdam. Prijs f 16,60.

Vorig jaar heb ik in *Opbouw* ruimschoots aandacht gewijd aan de verschijningen in dat jaar van het informatieboekje en het jaarboek (nr. 12, 17 juni 1994). Dit keer daarom een stuk korter.

Wat mij opviel in het jaarboek was het *Ten Geleide* dat begint en eindigt met het spreken over het komende 'synodejaar'. Dit *Ten Geleide* is evenals het jaaroverzicht verzorgd door ds. H.J.Th. Velema. Dat jaaroverzicht komt op mij tamelijk kil over. Het lijkt er sterk op dat alles wat er in de CGK gebeurd is, een plaatsje heeft ontvangen, maar daarbij blijft het. Alles keurig op een rijtje, maar meer ook niet. Het oogt daardoor nogal statisch, een koele opsomming.

Vorige keer heb ik aandacht gegeven aan de situatie in Rotterdam, waar de samenwerking tussen de beide gemeentes in Alexanderpolder, in de praktijk functionerend als één gemeente, werd verzwegen bij de toenmalige gegevens bij de CGK. Het jaaroverzicht vermeldde het wel met daarbij de opmerking dat de classis R'dam vooralsnog haar goedkeuring onthield. Dit jaar zwijgt het jaaroverzicht hierover en ook nu vinden we bij de kerkelijke gegevens niets over samenwerking of kanselruil!

Wat het ledental betreft gingen de CGK er vorig jaar 167 leden op achteruit, terwijl het aantal belijdende leden met 108 toenam. Dit wijst, vermoed ik, op een 'vergrijzing'. Maar ook hierover zwijgt het overzicht. De NGK zouden bij de jaarwisseling 77 meer leden hebben dan een jaar daarvoor, terwijl het aantal belijdende leden toenam met 106. In een apart overzichtje geeft Joris Storms een analyse van de cijfers van de laatste 10 jaar. Met als m.i. meest indringende vraag: Waar blijven de doopleden?

Het jaaroverzicht van H. Algra in het informatieboekje heeft als titel: *kleine kerken in een samenleving vol tegenstellingen*. In de stijl die we inmiddels van hem gewend zijn via de 2 vorige overzichten en via *Opbouw*, passeert heel wat de revue. Ik noem slechts een aantal trefwoorden, zonder daarmee het geheel aan te raken of recht te doen: 'Babylonische ballingschap', 'politiek', 'plurinormiteit' (= de morele uitgangspunten van mensen lopen sterk uiteen), 'pluriformiteit' (= de uitingvormen die men kiest eveneens). Algra schrijft: „De NGK staan – als betrekkelijk open kerkelijke gemeenschap – midden in die samenleving.” Ook schrijft hij: „Een bepaalde mate van veelkleurigheid binnen een gemeente kan ertoe leiden dat gaven en talenten beter tot hun recht komen.” En een andere

zin die bij mij bleef hangen is deze: „Uiteraard trok het preekverzoek van mevrouw C. Janssens-Jansen ruim de aandacht in de kerkelijke pers. Alle christelijke dagbladen wijdden één of meerdere bijdragen aan zowel het verzoek van mevrouw Janssens als aan de afwijzing van het verzoek door de regio Den Haag.” Als ik deze 3 citaten (met daarbij het woordje 'uiteraard') bij elkaar neem, moet ik zeggen dat het mij zeer verbaast dat *Opbouw* over het verzoek heeft gezwezen en dat ook het jaaroverzicht niets meer vertelt dan ik hier noem. We komen niets aan de weet over achtergronden en motieven van de indienst van het verzoek en van de regio. Het 'betrekkelijk open' waarover Algra het heeft, blijkt inderdaad betrekkelijk te zijn. Met een brede aanpak noemt en typeert Algra heel wat zaken, vlot leesbaar en duidelijk betrokken. De beide boekjes bevatten 3 keer een 'in memoriam'. Aan NG-kant betreft het de predikanten G. Janssen, J. Goudzwaard en H.G. Schaeffer.

In het jaarboek tot slot is een bijdrage opgenomen over de taak van de organist in de eredienst en een artikel over het werk van het deputaatschap Kerk & Onderwijs.

Mark Janssens, Baarn

Voor opa

Als iemand toch sterven moet geeft dat pijn en leed.

Misschien is het toch wel goed maar dat is iets wat alleen God weet. Binnenkort zal hij er niet meer zijn dan is zijn taak volbracht.

Verlost van pijn en eindeloze kracht.

Dan komt hij bij de Vader in de hemel zonder pijn en zonder zorgen, veilig bij God geborgen.

Dan heeft hij rust en hoeft niet meer te vechten tegen de levenslust en hoeft zich nergens meer aan te hechten.

Maar op een dag komen we allemaal weer bij elkaar ieder met een blijde lach.

Een nieuwe hemel, een nieuwe aarde, een nieuw leven in een nieuw land.

Dat is echt, echt waar!

Uw liefhebbende kleindochter Matty (16 jr.)

Verborgenen smart is halve smart

Het waren moeilijke jaren geweest. Na de eerste aanval raakte hij steeds meer verlamd en werd hij afhankelijker van anderen. Toch sprak hij vrijwel niet over wat hem innerlijk beroerde, ook niet in de tijd dat het spreken hem nog niet zo veel moeite kostte. Hij had trouwens nooit zo erg met zijn gevoelens te koop gelopen en dat had het leven voor hem en anderen niet gemakkelijker gemaakt. Na zijn sterven vond zijn dochter in een doos met knipsels het gedicht van Jacqueline v.d. Waals dat u hieronder afgedrukt vindt. Zij heeft het voorgelezen in de dienst die voorafging aan zijn begrafenis. Eigenlijk was ze bang dat het niet paste bij wat ze "de kerkelijke toon" noemde, maar het was er juist heel goed op zijn plaats. Het vertolkte waarschijnlijk het best de houding die hij had aangenomen tegenover zijn handicap, zijn aftakeling en zijn omgeving.

Verborgenen smart is halve smart

Ik zal niet droevig klagen,
Dat niemand mij troost in mijn leed;
Juist daarom kan ik het dragen,
Omdat geen mens het weet.

Geen troost, geen mededogen
Maakt ooit dit hart gezond,
Want zagen nieuwsgierige ogen
De grote, open wond,

En peilden nieuwsgierige handen
Hoe diep die wonden zijn,
Hoe smartelijk zouden ze branden
Met haast onduidbare pijn!

Want iedere blik zou schrijven,
Wat toch reeds zo moeilijk geneest.
Alleen door rustig te schijnen
Ben ik ook rustig geweest.

De beste huisartsen

U zoekt een goede huisarts? Dan kan ik u de mijne zeer aanbevelen! Dat wil zeggen: elk van de drie huisartsen die ik heb! Jawel, ik heb maar liefst drie huisartsen... Dat is een luxe van jewelste; maar ik heb ze dan ook wel alle drie echt nodig. Zonder hen zou ik werkelijk ten dode opgeschreven zijn...

Hoe ik aan die drie dokters kom? Die heb ik te danken aan Jonathan Swift. Hij leefde van 1665 tot 1745. Misschien heeft u wel eens van hem gehoord. Hij schreef dat aardige boek 'Gullivers reizen'. Die Jonathan Swift zei ooit: „De beste geneesheren van de wereld zijn dokter Dieet, dokter Stil en dokter Vrolijk”. Welnu, ik heb mij door zijn goede raad laten leiden en mijn toevlucht gezocht bij deze drie heren. En werkelijk, ze zijn formidabel! Uitstekende artsen, mag ik wel zeggen... Ik heb persoonlijk in elk geval heel veel baat bij hun behandeling. U wilt wat meer informatie over die huisartsen van mij? Dat kan. Over alle drie zal ik in het kort u iets meer vertellen. Laat ik beginnen met dokter Dieet. Dat is, eerlijk gezegd, wel de meest eisende. Rigoureuus kan hij optreden en mij verbieden bepaalde spijzen te eten of dranken te drinken die voor mijn gezondheid beslist nadelig zijn. Ach, weet u wat het is? Je hebt het zelf vaak niet zo in de gaten. Je zegt: vooruit, geen flauwekul, wat maakt het uit, ik neem er nog één... En dan zuig je nog een lekkere roomsoes naar binnen en sla je nog één glaasje achterover. Maar dokter Dieet heeft gelijk: het is niet goed voor een mens zich zo vol te proppen en zich zo vol te drinken. Je voelt je uiteindelijk belabberd, dik en vet en lusteloos. En daarom ben ik maar blij dat dokter Dieet zo rigoureuus optreedt en mij regelmatig weer tot de orde roept. Echt, je voelt je binnen de kortste keren een ander mens!

En dan dokter Stil. Ja, dat is een heel stille man. Vriendelijk, zachtaardig, maar stil. En zijn adviezen zijn onophoudelijk: Rust nemen. Loslaten. Niet te veel hooi op je vork nemen. Er eens even op uit trekken. De stilte zoeken. Eens een tijdje alleen zijn met je Schepper. Inkeren tot jezelf. Weer

beseffen waartoe je geboren bent. Afstand nemen van alles wat je zo onrustig en gehaast maakt. Wees stil - en je zult jezelf weer vinden.

Ik moet u eerlijk zeggen: lang niet altijd heb ik zin om de adviezen van dokter Stil op te volgen; maar als ik, soms ten einde raad, toch maar doe wat hij me vraagt, ben ik al na korte tijd hem dankbaar voor zijn recept! Trouwens, dat geldt niet minder voor dokter Vrolijk. Ja, dat is wel een heel andere man, die dokter Vrolijk! Daar kun je echt mee lachen, met die man! Altijd in voor een grap, altijd paraat met een kwinkslag... Echt een man met humor!

'Wees blij!', zegt hij dan. 'Wees toch eens een beetje blij met alle mooie dingen die het leven je biedt! Er is toch, naast alle verdriet, nog zoveel om dankbaar voor te zijn... Verheug je in vandaag en wees blij met wat God je voor de toekomst belooft!'

Nu, wat zegt u van mijn huisartsen? Is het geen luxe om dit drietal zo af en toe over de vloer te hebben? Ik kan ze u werkelijk van harte aanbevelen. En als u nog twijfelt... mijn Specialist heeft gezegd dat ik met een gerust hart op de adviezen van deze drie huisartsen kan vertrouwen. Ze hebben ooit nog van Hém les gehad...

Wij troffen dit artikel aan in de 'ELISA-BETHBODE', het bekende evangelisatieblad. Wij lezen dit blad met plezier, omdat het zo origineel is. Telkens kiezen de diverse auteurs weer een andere invalshoek met de allesbeheersende opzet het evangelie van Christus in een verstaanbare taal door te geven aan de lezers, gericht op de alledaagse levenspraktijk. Het overgenomen stuk sprak mij bijzonder aan. In de verwachting, dat ook anderen er veel aan zullen hebben, geef ik het hierbij in de rubriek: 'Persschouw' een plaats!

O. Mooiweer, Enschede

Regionaal

Assen

Op zondag 3 september j.l. vond in de Bethelkerk te Assen de bevestiging en intrede plaats van ds. C.C. Koolsbergen. In het eerste deel, waarin de bevestiging plaats vond, ging ds. P. Kurpershoek voor, de vorige predikant van deze gemeente. Ds. Kurpershoek bediende het Woord van God n.a.v. het Schriftgedeelte uit Num. 27:15-22. Hij wees erop hoe Jozua uit de gemeente vóór de gemeente geplaatst werd om hen voor te gaan naar het beloofde land en hoe hij van een gewoon schaap herder werd, maar tegelijkertijd ook schaap bleef. Verder wees hij er op dat juist dat, schaap en herder zijn, voor een predikant altijd spanningen geeft. Hierna volgde de bevestiging waarbij, na het lezen van het formulier, zowel door ds. Koolsbergen als door de gemeente 'ja' gezegd werd op de gestelde vragen.

Vervolgens ging ds. Koolsbergen voor en bediende het Woord van God uit 2 Kon. 5:15-19. Hij zei o.a.: God is, om gediend te worden door Naäman, niet afhankelijk van 'een last grond' uit Israël, maar Hij gunt het hem wel, als een persoonlijke behoefte, zoals wij behoefte hebben aan traditie en symbolen. Hij hield de gemeente voor dat het Woord heilige grond is, waar we van mogen scheppen en meenemen. Hij besloot met: Het is belangrijk dat we scheppen uit Gods Woord, als een belijdenis van ons geloof, en het naar buiten uitdragen.

Namens de Chr. Geref. Kerk van Assen sprak ds. A. Dingemanse. Hij wees op de kostbare band tussen beide gemeenten in Assen. Namens de regio-kerken feliciteerde ds. K. Muller de gemeente van Assen en verwelkomde z'n nieuwe collega. Ook maakte hij gebruik van de gelegenheid om namens de Commissie Geest. Verz. Militairen ds. Koolsbergen te bedanken voor het vele werk dat hij binnen de krijgsmacht heeft verricht. Daarna sprak br. E.J. Anneveldt als voorzitter van de kerkeraad zijn dankbaarheid uit dat er zo voorspoedig een opvolger gevonden werd voor ds. Kurpershoek. Het feit dat ds. Koolsbergen voorlopig maar voor 50% werkzaam zal zijn in de gemeente (tot januari '96) en ook daarna nog voor 20% 'buitenshuis', n.l. binnen de krijgsmacht, werkzaam zal zijn, noemde hij een goede zaak, die de predikant 'fris' houdt, wat de gemeente alleen maar ten goede kan komen.

E. Kole-Mollema, Heerenveen

In dat huis daar woont een vrouw

Een warm gevoel

Uit alle delen van de wereld kregen we ze weer: de vakantie-ansichten. Een tijdje hang ik ze op. En dan verdwijnen ze in een schoenendoos op zolder. Zo heb ik in de loop der jaren een hele verzameling gekregen. De kinderen zochten daar dan van tijd tot tijd hun eigen kaarten uit en waren daar een hele poos zoet mee.

Met onze verhuizing heb ik in al die kaartendozen opruiming gehouden. Het kost me moeite om dingen weg te doen. Vooral als er herinneringen bij naar boven komen. Ik heb dan ook van al die kaarten maar een fractie weggedaan. Bovendien kreeg ik zo iets prikkerigs in mijn ogen. Want al uitzoekend kwam ik tot de ontdekking dat heel vaak dezelfde mensen ons kaarten stuurden.

Daar kreeg ik nou gewoon een warm gevoel van. Die hebben dan toch in hun vakantie even aan ons gedacht. En met de kerstdagen weer. En met mijn verjaardag ook. Daar blijkt toch vriendschap en trouw uit.

Neem nou Gerard en Klara. Bij de scheuring in '69 verlieten ze ons. Na een paar maanden 'binnen verband' te zijn geweest, voelden ze zich daar niet thuis. En toen begon hun dooltocht langs de kerken. Het eind daarvan was hun eigen huiskamer met Radio Bloemendaal. Dat deden ze liever dan terugkomen. Dat ligt bij sommige mensen zo gevoelig. Zelfs na jaren kunnen ze die stap niet zetten, al zouden ze het in hun hart wel graag willen.

Maar, en daar kwam ik nu dus achter, Gerard en Klara hebben ons en onze kinderen in de loop der jaren talloze kaarten gestuurd. En daar bedank ik ze voor. Gerard en Klara, ik heb in mijn hart een warm plekje voor jullie. En ook voor al die andere jongere en oudere mensen die ik door hun handschrift vóór me zag.

*Ytje Veefkind-Eenkhorn,
Amersfoort*

Voor de kinderen

Op het moment zijn er veel films in de bioscoop of op televisie waarin een held in zijn eentje een hele bende boeven verslaat. In de bijbel staan verhalen die als je ze goed leest nog veel wonderlijker zijn en die zijn echt gebeurd. Soms schakelt God mensen in, soms engelen maar ook wel dieren. Welk verhaal is de juiste in de volgende gebeurtenissen?

1. Petrus is gevangen genomen en ligt geboeid tussen twee soldaten in. Ook staan er nog soldaten op wacht voor de deur.
 1. Wordt hij bevrijd door een aardbeving?
 2. Leidt een engel hem naar buiten?
2. Omdat de hoge heren van Babel jaloers zijn op de macht van Daniël proberen zij hem met een truc zijn macht te ontnemen. Ze stellen voor dat niemand een verzoek mag doen aan een mens of een God in dertig dagen dan alleen aan de koning. Als Daniël toch tot God bidt wordt hij in de leeuwenkuil gegooid.
 1. Zendt God een engel om de leeuwenmuilen toe te sluiten?
 2. Zendt God een wacht om Daniël heen?
3. Koning Benhadad had de stad Samaria belegerd en in de stad was een grote hongersnood.
 1. Redde God de stad door een leger te sturen?
 2. Redde God de stad door het geluid van een grote legermacht te laten horen?
4. Als God onder leiding van Mozes zijn volk uit Egypte laat gaan op weg naar het hun beloofde land worden ze toch achterna gezeten door de Egyptenaren. Als ze dan voor een zee komen is het volk bang dat het toch weer gevangen zal worden genomen.
 1. Maakt God een pad door de zee?
 2. Maken ze boten zodat ze kunnen overvaren?
5. De apostelen Paulus en Silas zijn gevangen genomen in Filippi.
 1. Worden ze bevrijd door een engel?
 2. Worden ze bevrijd door een aardbeving?
6. Als Jozua Ai heeft verslagen worden de andere koningen bang en ze besluiten dan samen te gaan vechten tegen Jozua. Terwijl ze moeten vluchten voor het leger van Jozua in de bergen wat gebeurt er dan?
 1. Er komt een aardbeving waardoor de soldaten stierven?
 2. God laat het hagelen zodat de soldaten stierven?
7. De overige soldaten van de gezamenlijke legers werden die door Jozua verslagen doordat:
 1. Ze in een dal kwamen waar geen uitweg was?
 2. De zon en de maan een volle dag stil stonden zodat het volk geen tijd kreeg om zich te herstellen?
8. Als de profeet Elisa een keer in Gilgal komt was er in dat land grote hongersnood. Als men dan een moes kookt voor de profeten hebben ze er giftige groente door gedaan. Als ze aan het eten zijn blijken ze het niet te kunnen eten omdat de moes giftig is. Wat doet Elisa dan?
 1. Hij gooit meel in de pot en dan is het eten goed?
 2. Hij neemt een zakje meel en daar maakt men eten van en er is genoeg voor allemaal.

Laatst kreeg ik de vraag wie koning Basa was. Koning Basa was de zoon van koning Ahia. Hij was een zeer slechte koning. In veel bijbels staat hij beschreven als koning Baësa. (1 Koningen 15:25-34).

G. Wijkhuizen-van Vuuren

De oplossing van de vorige maal was:

1. zwaard, 2. doel, 3. harnas en helm, 4. schild en pijlen, 5. burcht, 6. schild, 7. legert, 8. wapenrusting.

Barendrecht

Na de gemeente Barendrecht bijna 20 jaar te hebben gediend – daarvoor was hij predikant van Terneuzen en Den Helder – hoopt drs H. Smit wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd met emeritaat te gaan.

D.V. zondag 8 oktober a.s. 's avonds om 19.30 uur, zal drs Smit zijn afscheidspraak houden in de Ned. Geref. kerk 'Maranatha' te Barendrecht.

Zaterdag 14 oktober a.s. zal de Gemeente, tijdens een bijeenkomst, die om 19.30 uur begint in de Maranathakerk, afscheid nemen van de fam. Smit. Ook oud-leden van de Gemeente, die afscheid willen nemen, zijn dan hartelijk welkom!

Examen Theologische Universiteit Apeldoorn

Het college van hoogleraren deelt mede, dat op 5 september j.l. de heer T.H. de Jong is geslaagd voor het propaedeutisch examen.

Op 6 september j.l. werd het doctoraal examen met goed gevolg afgelegd door mev. A.C.H. Langbroek-Knoeff, die het predikaat 'cum laude' ontving, met een scriptie voor het hoofdvak bij prof Peels over 'Boman en Barr' over de relatie tussen taal en denken. Op diezelfde datum werd het doctoraal examen met goed gevolg afgelegd door de heer G. van Dijk met een scriptie voor het hoofdvak bij prof Maris over 'De Rooms-Katholieke heilsleer volgens de Catechismus van de Katholieke Kerk'.

Wageningen

Het scribaat der kerk berust thans bij: mev. J. Klaver-Huisman, Majoor Jacomettiweg 1, 3911 BP Rhenen. Tel.: 08376-15965.

Uitnodiging voor de Centrale Diakonale Conferentie van de Nederlands Gereformeerde Kerken

Op zaterdag 28 oktober 1995 zal D.V. in Amersfoort de jaarlijkse Centrale Diakonale Conferentie gehouden worden. Het dagthema zal dan zijn ASIELZOEKERS EN DIAKONAAT. Het onderwerp zal ingeleid worden door mev. H. Bronsveld-Taute, mev. I. van Buren en de heer Drs. P. van Kampen, allen lid van de NGK van Ede. In deze gemeente is reeds enige

jaren een vluchtelingencommissie actief.

Na een bijbelse belichting van de positie van de vreemdeling in de kring van Gods gemeente in het algemeen, zal er informatie verschaft worden over de diakonale praktijk. Hierbij zullen godsdienstige, juridische en sociale aspecten aan de orde komen.

De middagvergadering zal in het teken staan van de STAGG.

Plaats: Corderius Lyceum, hoek De Ganskuyt 1 / Lamb. Heynricsstraat (in de nabijheid van Ziekenhuis Eemland, lokatie St. Elisabeth).

Aanvang: 10.00 uur; vanaf 9.30 wordt u ontvangen met koffie.

Leiding: C. Huizinga, de huidige voorzitter van het Centraal Diakonaal Comité; hij zal de hamer in deze vergadering overdragen aan de nieuwe voorzitter F. van Egmond.

In verband met de lunch vraagt de diakonie van Amersfoort u het aantal deelnemers vóór 15 oktober a.s. op te geven aan:

Ned. Ger. Kerk Amersfoort

p/a A.M. van Langevelde

Berninistraat 9

3822 VA Amersfoort

Het Centrale Diakonale Comité verzoekt u per deelnemer f 20,- over te maken op: postbank 2827366 t.n.v. penningmeester CDC van de Ned. Ger. Kerken te Amersfoort.

Onder andere(n)

ZOA Vluchtelingenzorg Werken in een rampgebied

ZOA-CURSUS: IS NOODHULP IETS VOOR MIJ?

Gedreven door idealen en getroffen door menselijk leed, heeft bijna iedereen wel eens het gevoel gehad 'iets' te willen doen voor mensen in landen in nood. Beelden op televisie van helpende organisaties en artikelen in de krant kunnen die gedachte nog eens versterken. Toch waagt slechts een kleine groep mensen echt die stap. Enerzijds komt dat doordat maatschappelijke beslommingen de aandacht opeisen. Anderzijds zien mensen vaak ook op tegen de grootte van een dergelijke stap of twifelen ze aan hun eigen geschiktheid daarvoor. Om mensen te helpen te bepalen of ze voor dit specifieke werk geschikt zijn, organiseert ZOA-Vluchtelingenzorg uit Apeldoorn eind november de drie-

Kruimels van de tafel

Pas op voor versterkte orthodoxie

Niet door de ster maar dankzij de profetie van Micha komen de heidense priester-astrologen uit het Oosten in Bethlehem terecht, waar ze Jezus vinden en Hem hulde brengen. Het blijft daarbij beschamend, dat heidense astrologen Christus' eigen volk voorgaan. Doordat de godsdienstige leiders van het volk de profetische woorden van Micha aandroegen, kunnen deze heidense priesters Christus bereiken en hulde bieden, maar van die leiders zelf is er niemand die naar Bethlehem gaat. Er is een ontstellende mogelijkheid, dat je als volk van God de weg naar Christus kunt wijzen zonder zelf die weg te gaan. Het kan zijn dat Gods volk volkomen versterkt en vastgeroest is, dat het niet meer in beweging te krijgen is en gezapig blijft zitten waar het zit. Dan kan het nog wel als wegwijzer fungeren voor mensen die vanuit een heidense achtergrond heel dicht bij de waarheid gekomen zijn, maar zelf laat het zich door die waarheid, door Christus, niet meer in beweging brengen. Ze zijn zo aan de waarheid gewend geraakt, dat die hun niets meer doet. Het zijn voor hen klanken geworden waarbij ze in slaap sukkelen. Zoals iemand die aan een drukke verkeersweg woont, zo aan het voorbijrazende verkeer kan wennen dat hij er geen erg meer in heeft, zo kan iemand ook zo gewend raken aan het evangelie, dat het niet meer tot hem doordringt. Dat is het gevaar van de orthodoxie: zo vertrouwd zijn met de waarheid dat ze je niets meer zegt en je op geen enkele manier nog motiveert. De wijzen uit het Oosten wisten niets van orthodoxie, maar dankzij het evangelie kwamen ze in Bethlehem terecht. In Jeruzalem waar men alles van orthodoxie afwist, bleef men zitten. Als het evangelie ons alleen nog maar slaperig maakt, zit het goed fout bij ons.

M.R. van den Berg, Groningen

daagse cursus 'Noodhulp, een job voor mij?' Ervaren ontwikkelingswerkers en hulpverleners leggen tijdens de cursus uit wat er allemaal bij uitzending naar het buitenland komt kijken.

Er wordt gekeken aan welke voorwaarden een goede hulpverlener moet voldoen en de deelnemers maken kennis met de verschillende vormen van hulpverlening. In getroffen gebieden bestaat bijvoorbeeld vooral behoefte aan medici, psychologen, land- en waterbouwkundigen en aan mensen met organisatorische, logistieke en communicatieve talenten. Tijdens de cursus komen ook meer algemene aspecten aan de orde zoals veiligheid, gezondheid en het wonen en werken in een andere cultuur.

Aanmelding

De oriëntatiecursus duurt drie dagen en vindt plaats van 23 t/m 25 november in Loenen. Omdat het aantal plaatsen beperkt is, wordt geïnteresseerden aangeraden zich zo snel mogelijk op te geven. Voor alle duidelijkheid: deelname aan de cursus geeft geen recht op uitzending naar het buitenland. Voor meer informatie en aanmeldingsformulieren kunt u terecht bij ZOA-Vluchtelingen zorg in Apeldoorn, tel. 055-663833.

Cursusorganisator ZOA zet zich al meer dan twintig jaar in voor mensen in vluchtelingenkampen en getroffen gebieden in Azië en Afrika. De organisatie heeft een noodhulpbrigade en zendt ook mensen uit naar gebieden waar de infrastructuur hersteld wordt. Momenteel is ZOA-Vluchtelingen zorg verantwoordelijk voor ruim 45 projecten.

Bijbel, Geschiedenis en Archeologie

De uittocht en intocht als historische feiten

Volgens vele bijbelgeleerden zijn de verhalen in de Bijbel over de Uittocht van het volk Israël uit Egypte, de woestijnreis en de Intocht in Kanaän volkomen onbetrouwbaar. De bijbelkritische geleerden zien de verhalen in het Oude Testament daarover als verhalen die samengesteld zijn in een veel latere tijd, zonder feitelijke basis. In brede kring wordt sinds de publicaties van Kathleen Kenyon, na haar opgravingen in Jericho, de opvatting gehuldigd dat Jericho niet meer bestond toen de Israëlieten Kanaän binnentrokken. Ook de stad Ai zou al lang voor de Intocht, verwoest zijn. De

kritiek richt zich op de verhalen rond de Uittocht van de Israëlieten. Het septembernummer van het nieuwe blad Bijbel, Geschiedenis en Archeologie is een themanummer waarin de Uittocht en Intocht uitvoerig worden behandeld. In dit themanummer wordt aandacht besteed aan archeologisch onderzoek dat heeft aangetoond dat de beweringen van de bijbelkritische geleerden onjuist zijn. Op grond van recent onderzoek blijkt dat er overeenstemming bestaat tussen de beschrijving van de Uittocht en de Intocht in de Bijbel en de resultaten van opgravingen. De conclusies van geleerden die beweren dat de Bijbel onbetrouwbaar is, worden met argumenten weerlegd.

Ook op de plaatsen die tijdens de Uittocht worden genoemd heeft recent onderzoek nieuw licht geworpen en de onjuistheid van bijbelkritische opvattingen aangetoond. Het themanummer kunt u bestellen door f 3,00 over te maken op girorekening 1.374.415 van Bijbel, Geschiedenis en Archeologie te Amersfoort met vermelding van: themanummer over Uittocht en Intocht. In maart 1995 verscheen een nummer waarin uitvoerig aandacht besteed werd aan de Nabateëen, een volk dat in de tijd van het Nieuwe Testament een belangrijk handelsvolk was dat leefde ten zuiden en oosten van Palestina. Verder wordt uitvoerig aandacht geschonken aan het zogenaamde Thomas-Evangelie, dat door gnostieke groeperingen als een echt evangelie werd voorgesteld, maar een vervalsing is. Het maartnummer is voor f 3,00 te bestellen, o.v.v. maartnummer 1995.

Nadere informatie over lezingen, met dia's, op gemeenteavonden, over: Opgravingen en de betrouwbaarheid van de Bijbel: postbus 386 3800 AJ Amersfoort of telefonisch: 03420-14479.

Canadese predikant zoekt part-time dienstverband

De Commissie voor Contact en Samenspreking, sectie buitenland, werd onlangs benaderd door ds. Binnema, een predikant van de Christian Reformed Church in Canada. Ds Binnema vroeg naar de mogelijkheid om voor een tijd als predikant in onze kerken te dienen. Over het toelaten van buitenlandse predikanten zijn op de Landelijke Vergadering van 1991 (Ede) afspraken gemaakt. De vooronderstelling van deze afspraken is dat een gemeente het initiatief neemt om een predikant uit het buitenland te

beroepen. Vandaar dat we als commissie deze broeder aan de kerken willen voorstellen, zodat kerken die interesse hebben zich tot deze broeder kunnen wenden.

Ds. Binnema werkt op dit moment als predikant in Edmonton in Canada. Hij is in Nederland geboren, beheerst de Nederlandse taal en heeft de Nederlandse nationaliteit. Hij is 45 jaar oud. Na enige tijd als leraar te hebben gewerkt is hij in 1983 afgestudeerd aan het Calvin Theological Seminary, en dient inmiddels zijn derde gemeente. Ds Binnema hoopt in Nederland een promotieonderzoek te gaan doen en denkt aan een part-time dienstverband van 50-70%.

Het adres van ds Binnema is:

Jake Binnema,
14720 108 Ave,
Edmonton, AB. (telefoon: 403-454-2458)

T5N 1H2

Canada

Voor meer informatie kunt u ook contact opnemen met de secretaris van de sectie buitenland van de CCS: ds. A. Boshuizen in Badhoevedorp.

Zending op Soemba

Hier volgt de stand van de ontvangsten per 25 augustus, voorafgegaan door wat er volgens de begroting op die datum zou moeten binnen zijn om de grotendeels regelmatig gespreide uitgaven te kunnen doen.

38/52 x begroot bedrag	Ontvangen
S.O.S.	f 40.200,- f 34.725,-
Z.o.S. Kerken	f 66.865,- f 24.400,-
Particulieren	f 7.175,-

U begrijpt, dat bij de wéér sterk achterblijvende giften van de Kerken wéér een greep uit de Kas van S.O.S. is gedaan; U ziet ook, dat de inkomsten van de Vereniging zulke plunderingen eigenlijk niet toelaten, zeker niet waar dat in 1994 ook al gebeurde. Spoort elkander aan te geven gelijk u dit ook zelf doet.

Met vriendelijke groet,

J.H. Bosman

*De HEERE is mijn herder...
Psalm 23*

Na een geduldig gedragen ziekte heeft de HEERE tot Zich genomen mijn innig geliefde man en onze lieve zorgzame vader, schoonvader en opa

Jasper Adriaan Bikker

echtgenoot van N. Blokland

Geboren 20 januari 1927 Overleden 8 september 1995

Groot-Amers: N. Bikker-Blokland
Breukelen: J. Vonk-Bikker

F. Vonk
Jasper

Groot-Amers: F. Bikker
S. Bikker-Scherpenzeel
Jasper
Sijt

Groot-Amers: G.W. Golverdingen-Bikker
D.J. Golverdingen
Nienke
Miranda
Wieneke
Jessica
Noordeloos: N.A. Slob-Bikker
T.J. Slob
Annella
Anja
Ike
Mirjam

2964 BK Groot-Amers, 8 september 1995
Graafland 68

Na een dienst van Woord en gebed in de Bethelkerk te Langerak heeft de begrafenis op 13 september 1995 te Groot-Amers plaatsgehad.

*Hetzij wij dan leven, hetzij wij sterven, wij zijn des Heren.
Romeinen 14:8*

Van ons is heengegaan naar zijn eeuwig Thuis mijn lieve man, onze vader en opa

Reinder Vermij

's-Gravenhage,
12 januari 1924

Emmen,
2 september 1995

Emmen: L.L.H. Vermij-Bosker
Hilversum: Els Vermij, Willem-Jan van Grondelle
Jeroen, Marloes

Breezand: Nienke Bolt-Vermij, Derk Bolt
Mirjam, Rutger

Maarsse: Beppie Langeraar-Vermij, Frits Langeraar
Matthijs, Timon, Judith, Thirza

Amsterdam: Lucie Th. Vermij, Marieke Smit

Marienhof,
Duitsland: Heleen Vermij, Piet Ritsema
Menno

Amsterdam: Peter Vermij, Martin Enserink

De begrafenis heeft donderdag 7 september plaatsgevonden op begraafplaats 'De Wolfsbergen' te Emmen.

Een zachte dood?

In Amsterdam staat een huis. Voor de bewoners ervan het laatste huis dat zij op deze aarde bewonen. Ze zijn ongeneeslijk ziek. Ze hebben bijvoorbeeld AIDS of kanker.

In een samenleving waar de 'actieve levensbeëindiging' al bij de wet is toegestaan (een zachte dood op 'zorgvuldige' voorwaarden) kunnen deze mensen, in een omgeving waar de Schep- per van het leven belangrijker is dan de 'weloverwogen' overleggingen van mensen, zich op hun sterven voorbereiden.

Het huis kuria is in 1992 opgericht met het doel: Christelijke barmhartig- heid te bieden aan ernstig zieke men- sen. Een huis waar vragen over de zin van het leven in een bijbels perspek- tief staan. Ongedwongen en in een rustige, huiselijke sfeer.

Zowel geestelijk als lichamelijk krij-

gen de mensen alle aandacht en zorg van goed voorbereide vrijwilligers en deskundig medisch personeel. Er wordt gewerkt aan pijnbestrijding en psychische ondersteuning.

De bewoners mogen hun eigen spul- letjes meenemen, ze mogen hun eten uitkiezen en familie en vrienden zijn altijd welkom. Ze hebben hun eigen kamer, waarin zij bepalen wie er wel en wie er niet naar binnen komt.

De dood is niet zacht, maar we kun- nen het sterven wel verzachten als we, in de voetsporen van Christus, elk le- ven als waardevol beschouwen.

Wilt u ons helpen? U kunt stichting kuria financieel steunen. Ook kunt u bewoners en medewerkers van kuria opdragen in uw gebed. Met uw hulp: en dat van onze vrijwilligers kunnen we de hulpverlening voortzetten. Bij voorbaat dank!

Valeriusplein 6, 1075 BG Amsterdam. Postbank 8377